

מחברים

פרשת יתרו | גליץ י"ז | תשפ"א

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

תדרו שבעים גלגולים לעולם, לא תבינו את אפס קצהו של מאמר עמוק ונשגב זה. תורת חנוך (בפרשתנו); שארית נתן (בפרשתנו)

בזכות ה'שבת' ניצחו החרדים בבחירות לקהילת בריסק

זכור את יום השבת לקדשו וגו' (כ, ח). בעת כהונתו של מרן הגר"ז סלובייצקי זצ"ל ברבנות בריסק, נערכו בעיר בחירות לקהילה. באותה תקופה כבר הצליחו הציונים לנעוץ את ציפורנם בקרב שכבות שונות בציבור ורוחות רעות של "השכלה" ושל "תיקונים", שלא היו אלא קלקלות חמורות, נשבו בה והעמידו בסכנה את ההמשך הרצוף של מסורת ישראל סבא. לאור הסכנות החמורות הללו, גמר אומר הרב מבריסק זצ"ל לצאת במערכה גדולה, ואחד מתכסיסיו התבטא בקריאתו לציבור להצביע עבור מפלגה שהתייצבה נגד מפלגת הציונים, ולצורך המערכה ניסח קול-קורא בו תקף בחריפות רבה את הציונים ומגמותיהם, כשהוא מסיים בקריאה לתמוך במפלגה הנגדית. כאשר סיים לנסח את הקול-קורא ומקורביו קראו אותו, ניסו הם להניאו מפרסומו בהערים לו, כי הנוסח חריף יתר על המידה והוא עלול להזיק יותר משיועיל, אבל הרב מבריסק לא קיבל את טענותיהם והורה למסור את הנוסח לבית הדפוס. הדבר היה ביום חמישי בשבוע, ובעל בית הדפוס שנמנה גם הוא עם אלה שנתפסו לציונות, נקט בסחבת מכוונת,

ותוכן האימרה לבטא מכשול שאין שום אפשרות לעבור עליה ולדלגה, ומתריך "קריעת ים סוף" שנבקע הים ולא היה בו מים, ולכן היה ה"קאץ" יכול לעבור בתוך הים...

משמע הגה"ק האבנ"ז את הווארט, נענה האבני נזר בהתרגשות ואמר: "אזוי האט ער געזאגט" "אזוי האט ער געזאגט", וקם ונסע לאלכסנדר להסתופף בצל הרה"ק מאלכסנדר.

חסידים היו מפרשים את דברי 'רבי הענין' באומרים: יתרו היה גוי, וגוי הוא טמא (כחתול). א"כ היה קשה לרש"י, איך הגיע טמא למחנה ישראל הקדושים והטהורים, והתירוץ הוא: קריעת ים סוף, שאז היתה התגלות אלוהית עצומה שאפילו גוי טמא יכול היה לבוא ולהתקרב לקדושה.

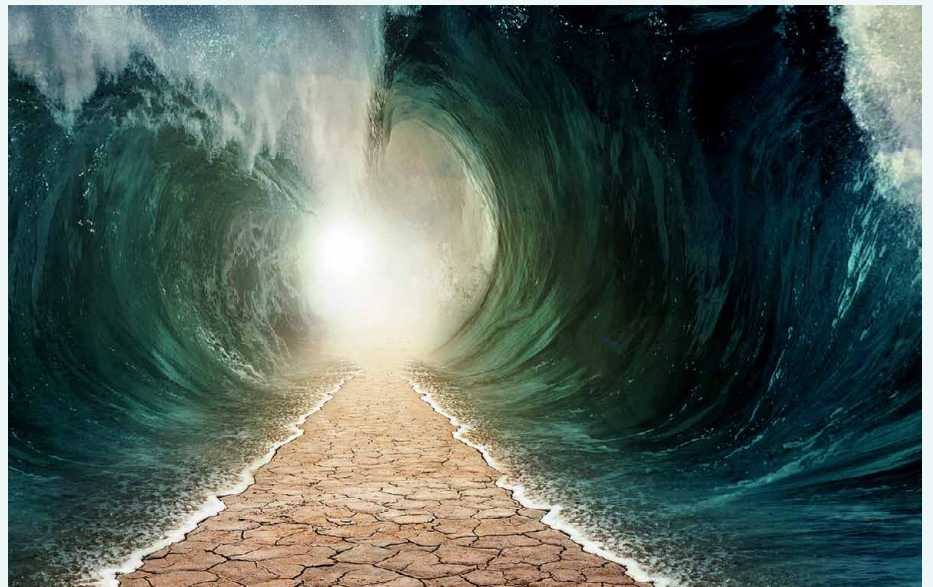
הגאון החריף רבי נתן לוברט זצ"ל: היה אומר לתלמידיו על מאמר זה, "אף אם

זוי קומט דער 'קאץ' איבער'ן וואסער?

וישמע יתרו (יח, א). מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

בראשית ימי ההנהגה של הרה"ק רבי חנוך הענין מאלכסנדר זצ"ל, פגש הגה"ק רבי אברהם מסאכטשוב בעל האבני נזר זצ"ל את אחד מחסידי אלכסנדר ששב מנסיעה לפרשת יתרו, וביקש שיאמר לו דבר תורה ששמע מרבו.

בתחילה סירב החסיד לומר, ולאחר שהפציר בו האבנ"ז נעתר וסיפר, שבשבת פתח רבו מאלכסנדר ואמר: יתרו היה כהן צדק שהוא ראשי תיבות כ"ץ, וזה מה שהקשה רש"י "מה שמועה שמע ובא" א"כ "זוי קומט דער קאץ איבער'ן וואסער" כלומר, כיצד יכול ה"קאץ" (חתול) לחצות הנהר (שהרי חתול אינו יודע לשחות,

עמ' כ"ה

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' י"א

פניני אביר יעקב

כשהוא מנצל את הזמן של יום בחמישי בלילה, כדי לשבת עם ראשי הציונים להכין מראש תשובה מוחצת לקול-קורא של הרב מבריסק, ואכן הללו לא נרתעו מלצאת בהתקפה חריפה ביותר נגד הרב.

בגלל העיכוב המכוון של בעל בית הדפוס, הודפסו הכרוזים של הרב רק ביום שישי בבוקר, וכששמע זאת הרב מבריסק, ביקש להביא אותם לביתו ואסר להדביקם באותו יום ברחובות העיר, מחשש של חילול שבת.

לעומת זאת הציונים החלו להדביק את כרוזיהם בשעות הצהרים של יום שישי, דבר שנמשך עד שעה מאוחרת, וגם נגרם על ידם חילול שבת. כאשר תושבי העיר הלכו לבית הכנסת לתפילת קבלת השבת ראו כולם איך מדביקים את כרוזי הציונים, התוקפים בחריפות את רבה של בריסק, וכמובן שלא יכלו להבין את פשר ההתנפלות החצופה הזאת.

במוצאי שבת מסר הרב זצ"ל את הקול קורא להדבקה בחוצות העיר בריסק, דבר שעורר בקרב רוב התושבים הזדהות עם עמדתו, וכך זכתה המפלגה שקרא לתמוך בה – בניצחון, בעוד שרשימת הציונים נחלה מפלה...

שאל אביך ויגדך (ח"ג עמ' רסב)

לא עם אל"ף

וכל העם ראים את הקולות וגו' (כ, טו).
הרה"ק האמרי אמת מגור זצ"ל אחר

לדידי, ענה האמרי אמת, אין כאן אף שמץ של קושיה. יען על בני ישראל היתה חובה מוטלת עליהם שיראו את הקולות. שאם לא כן, היו סבורים ש"לא תגנוב" האמור בתורה בו הוא כתוב, והיו סבורים לומר על דרך משל, שלצרכי שמים מותרת גניבה, שכן כתוב: "לו תגנוב" – מפני שאם רק שומעים ולא רואים את הכתוב הרי שא' יכולה להתחלף בו, ומוכן האיסור משתנה ממילא. לכן חייב העם לראות הקולות ולא להסתפק בשמיעה בלבד. לדעת על ידי כך, שלא תרצה, לא תנאף, לא תגנוב, הכתובים בעשרת הדיברות, באלף הם כתובים ולא בו"ו.

ויקהל משה (בפרשתנו)

סגולה נפלאה לפרנסה

ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך (ט, טו). וברש"י כשתבוא שבת יהיה כל מלאכתך כאילו עשויה שלא תהרהר במלאכה.

ולכאורה קשה הרי הפסוק קאי על ששת ימי המעשה ולא על שבת קודש.

אומר על כך הרה"ק בעל התורת חיים מקאסוב ז"ע: ונראה לי שזה "עצה טובה" על "ועשית כל מלאכתך" אם אתה רוצה שלא יהיה חסרון בכל מה שחסר לאדם הן בגוף, הן בממון, "עצה טובה כשתבוא שבת", יהיה דומה לך כאילו כל מלאכתך עשויה, ואין לך חסרון בשום דבר אפילו בהרהור. ויקבל שבת בשמחה ובקדושה – ואז יוכל להמשיך משב"ק שפע טובה

נישואיו, מילא את חדרו בספרים רבים וישב אל השולחן שבאמצע החדר ועסק בתורה. אף אחד לא הורשה להיכנס לחדר, שבו ישב האמרי אמת' ולמד. – איך יכול הוא להיפנות אפילו לבני ביתו, שעה ששכינה מדברת מתוך גרונו בשעת הלימוד? – היו אומרים עליו בגור.

אף על פי כן הצליח פעם מי-שהוא להיכנס לחדרו ושאלה בפיו לאברך הצעיר: חזרת עם קושייתך – אמר השואל – אצל הרבה למדנים ותלמידי חכמים ולא זכיתי לתשובה מאף אחד מהם.

וקושייתך מה? שאל האברך הצעיר.
נאמר במתן תורה – פתח השואל ושאל – "וכל העם רואים את הקולות" ומוסיף רש"י: "רואים את הנשמע", ותמה אני: מה ריווח הרוויחו ישראל, אם ראו את הקולות, הרי יכלו להסתפק רק בשמיעתן.

נייטטאט: יתרו היה "גוטע שווער" ודאג לחתנו משה רבינו, לכן אמר 'הדבר הגדול יביאו אליך, אם תבוא איזה 'בוררות גדולה' יביאו אליך, כדי שתרוויח כמה מטבעות... אך משה רבינו התכוון לשם שמים, לכן אמר 'הדבר הקשה', אם יהיה קשה בדין אף אם הם דיני פרוטה תביאו אלי, ולא אם הסכום גדול...

שיח הפרשה - בפרשתנו

מדוע לא נכתב בעשרת הדברות - לישון בערש"ק

אמרו הצדיקים רבותינו ז"ל בשם רבינו הגדול המגיד ממעזריטש ז"ע, כי אמר בהפלגת מעלת וצורך השינה בערב שבת קודש, כי תמוה בעיניו מדוע לא נכתב בעשרת הדברות שצריכין לישון בערב ש"ק עד כאן שמעתי.

ולכאורה יפלא וכי לא די שבח מעלתו אם היה נכתב בתורה שבכתב ולמה צריך דוקא שיהיה כתוב בעשרת הדברות, אולם י"ל בפשיטות כיון שהוא הכנה לצורך ש"ק כדי שלא יישן בש"ק בעת הסעודה והזמירות וקודם לקידוש בהלימוד, וכן אחרי הסעודה שלא יהיה נרדם ומתנמנם בלי דעת כבהמה בליל ש"ק אשר אז הוא העבודה הנחמדה ביותר בנועם קדושת שבת ובעבודתו ולהחזיק מוחו וכוונתו, וכשיישן בערב שבת אז יהיה ניעור מוחו זך וצלול בליל ש"ק.

הרה"ק ממונקאטש בעל המנחת אלעזר בספרו דברי תורה (ח"ט אות יג)

עלינו את ברכתו, והוא יתברך ציוה עלינו בתורה: "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת" וגו', ואמרו חז"ל, כי מן השבת מתמשך השפע לכל ימות החול. כיון שכן, הרי כל פרנסתו של אדם בשאר ימות השבוע מן השבת היא נמשכת, ואם הוא מערים על השבת ומקצץ ממנה שעות מלפניה ומאחריה, הרי נמצא שאינו אלא מרמה את עצמו, כי בכך הוא מקטין אתה שפע שמשפיעה השבת על שאר ימות השבוע...

במשנת רש"י - בפרשתנו

יתרו היה "גוטע שווער"

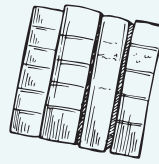
והיה כל הדבר הגדל יביאו אליך (ית, כב). הנה יתרו אמר: "כל הדבר הגדול" יביאו אליך, אך להלן (פסוק כו) כתוב: "את הדבר הקשה" יביאון אל משה. אמר על כך הגאון רבי יצחק הירש לעוינזאהן זצ"ל רבה של

על כל מעשיו, שלא יהיה בהם שום חסרון. ומקבילים הדברים על מה שמסופר: אחד העשירים במוסקבה היה נוהג מנהג של תהפוכות ומערים, כביכול, על עין של מעלה - מוסיף מן הקודש על החול. בערבי שבתות היה מאחר בסגירת בית מסחרו, ואילו במוצאי שבתות היה מקדים הרבה בפתיחה. על אותו עשיר המשיל ה"חפץ חיים" ז"ל משל זה: מעשה באיכר, שהיה מביא תבואה למכירה לסוחר יהודי. וכך הסכימו ביניהם המוכר והקונה, שבשעה שהיו שוקלים את שקי התבואה במאזנים, היה הסוחר חורט חריץ בקיר, ואחר כך היו שניהם סופרים את החריצים וידעו, שכמספר החריצים, כן מספר הפודים (פוד - יחידת משקל רוסית, כ 16 ק"ג) של תבואה שהביא האיכר. לימים נמלך האיכר בדעתו והחליט, שדרך זו של חשבון סכנה יש בה, שהרי יכול הסוחר לטשטש אחד הסימנים שעל הקיר, ואז הן הוא מפסיד פוד של תבואה. לכן בא והציע לסוחר דרך אחרת: כנגד כל פוד של תבואה ששקל במאזנים, ישים הסוחר מטבע על גבי צלחת, ואחר כך ימנו את המטבעות וידעו, כי מספר הפודים כמספר המטבעות. התחילו נוהגים כך.

ברם, בשעת מעשה לא אצר האיכר כוח לכבוש את יצרו, וכשראה שהסוחר אינו מבחין במעשיו, היה ממחר לשלוח ידו בחשאי, נוטל מטבע מערמת המטבעות שבצלחת ומשלשלה לתוך כיסו. ממילא, הלא תבינו, כי הסוחר היה משלם לו אחר כך לפי מספר המטבעות שבצלחת.

אף העשיר דגן, סיים ה"חפץ חיים" ז"ל ואמר, נוהג כמנהגו של אותו איכר "פיקח". הרי תלויים אנו בחסדיו יתברך, שישפיע

**לחצתי עשרות ידיים באותו מוצאי שבת, הייתי מכל
הלב, כבר השלמתי עם ההפסד והשתדלתי להתגבר
על טעם ההזמנה... וידעתי שזו הפעם האחרונה
שאני רואה את האנשים היקרים הללו, עוד באותו
לילה אעלה על טיסה ואשכח מסיפור זה לתמיד**

עשרים שנה חייתי חיי שלווה יחסית. במשך למעלה מעשור חינכתי בתלמוד תורה גדול, ואותן שנים של עבודה קשה, הניבו פירות בשלים ויפים של מאות תלמידים, שדרבנו אותי להמשיך בתפקיד החשוב שנתן לי הקב"ה. ומאות מכתבי התודה שאני מקבל מידי שנה, ההזמנות לבר המצוות של התלמידים שאותם אני כבר

לא מלמד, וכיום גם ההזמנות לחתונות יכולים להעיד יותר מאלף עדים כי עשיתי את עבודתי נאמנה, וכי יש מי שמרגיש וחש ומכיר טובה.

משכורתי כמתן כבר לא הספיקה לצרכי המשפחה הגדלים, אך לא עלה בדעתי ולו לרגע אחד לחפש עבודה אחרת. החינוך היה תמיד בראש מעיני ולא הייתי מחליף עבודה בטורי חשבונות למשל, בעבודה עם נשמות, דבר ששווה יותר מכסף.

לאחר מחשבה רבה, עלה בדעתי רעיון לנסות לחפש פרנסה בתחום אחר בתחום התחביב שרכשתי מימי נעורי תחום המוזיקה.

כילד, הייתי מקשיב לשירים הישנים ולפרקי החזנות של החזנים המפורסמים ביותר. עקבתי אחרי כל שיר שיוצא, חסכתי כסף כדי לקנות תקליטים, וכשתחום הטייפ הביתי התפתח השקעתי את כל דמי הבר מצוה, דמי החנוכה וכל פרוטה נוספת שהיתה לי בקניית טייפ קצת יותר משוכלל, כדי לשמוע וגם להקליט את עצמי. כבר ידעתי להתחזן לא רע וחייתי חזנים ידועים בכישרון לא מבוטל.

כך במשך שנים שימחתי בקולי בהזמנויות רבות, ואף פעם לא סירבתי לבוא לשמחות על תקן של זמר, חזן או סתם מישהו שיעשה שמח. במהלך השנים הללו התמקצעתי בנושא, למדתי לקרוא ולכתוב תווים, השתלמתי בניצוח, אך אף פעם לא חשבתי לעשות מהתחביב מקצוע.

עד שכאמור הגיע הרגע שבו נזקקתי להכנסה נוספת, והחלטתי להרוויח את הכסף בצורה הכי מהנה וטובה שאני מכיר ופשוט לשיר, אך הפעם כבר לא בחינם.

עד נוסף שנפתח היה חזנות אמיתית בבתי כנסת. לא רציתי לעזוב את בית הכנסת הותיק שלי, אבל בחגים, עת הזמנתי לבית כנסת להיות חזן בתשלום יפה לא סירבתי. בזכות הכנסה זו הצלחנו לגמור את החודש ואפילו לחסוך לא מעט.

לאחר שנים של חיסכון דולר לדולר, גיליתי כי אני עומד לפני נישואיה של בכורתי, והדירה שאותה הבטחתי שולמה רק בחלקה הקטן, כי את רוב כספי החסכונות השקעתי במגדלים פורחים

באור, כל הכסף שהושקע התנדף לאן שהוא. והתברר שאת יתר ההוצאות אצטרך לשלם בקרוב. ובדיוק אז, כשכבר הייתי בעל חוב והחתונה קרבה, וכשאני לא מצליח לעמוד בהתחייבויות, אז סיפר לי חבר על המכרז שהוציא בית כנסת גדול המשתייך לקהילה גדולה ועשירה, בעיר רחוקה לחיפוש אחרי חזן לתקופת החגים. אמנם כאמור לא רציתי כלל לעזוב את תפקידים בתלמוד תורה ואיני מתכוון לעזוב בזמן שיש לי אירועים וממילא אין לי שום כוונה להוציא את כל המשפחה ממסלול החיים.

אבל כשהדבר נשמע הגיוני יותר לעזוב רק לתקופת החגים, זה כבר היה פיתוי גדול מידי והחלטתי להירשם.

התנאים היו פשוטים: במשך כמה חודשים הזמנו החזנים שנרשמו למכרז, להגיע כל אחד לשבת אחת, ולהוכיח קבל עם ועדה את יכולותיו. הקהל השומע היה אמור להקשיב, להצביע ולהחליט מי מהם יקבל את המשרה לכל חודש החגים.

לא היה לי הרבה מה להפסיד חוץ ממחירו של כרטיס טיסה סביר לעומת ההכנסה שהוא יכול להביא. הבעיה שלי היתה יותר בחומר שנדרשתי להכין, בניתי תפריט לתפילות שבת עם פרטואר נרחב של כל החזנים הידועים, כתבתי תווים ליצירות והתאמתי אותן לעבודת מקהלה קוליות, ייחדתי תשומת לב מיוחדת לשירתם של קולות הסופראן, האלט, הטנור והבאס שבאין תזמורת ירכיבו בקולותיהם את היצירות.

עמלתי לילות ארוכים על כתיבת התווים למערכת הקולות המרכיבה את המקהלה, עד ליצירת הפרטיטורה המתאימה. וכך, מצויד בהשתדלות שנעשתה מתוך עמל רב, ובתפילות מעומק הלב, יצאתי אל אותה ארץ לשבת שנקבעה למבחן שלי. כשביד אחד אחזתי את התיק האישי לבגדי השבת ובידי השניה תיק נוסף, ובו הפרטיטורות היקרות מפז, הגעתי לאחר

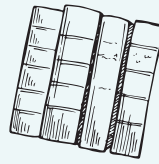
כמה שעות טיסה, בבוקרו של יום שישי לנמל התעופה. עצרתי מונית, והוריתי לנהג לאן לנסוע. לאחר ששילמתי לנהג את כספו והתחלתי ללכת לכון הכתובת ששם אתארח בשבת, גיליתי לפתע שהתיק החשוב ביותר שהחזקתי כל הדרך ביד נשאר במונית ואני אבדתי אותה ואת הפרטיטורות היקרות...

הלכתי לבית הכנסת כאוב ומדוקן, מה אשיר עכשיו עם מקהלה שלא הכרתי, לא התאמנתי ואין לי מושג אפילו מה הם יודעים לשיר! בשערי בית הכנסת קידמו אותי ראשי הקהל בשמחה, הם חיכו לשבת מענגת, עדיין לא ידעו את מה שקרה. חשתי חולשה גופנית ונפשית כפי שלא חשתי מעודי. הכישלון היה רשום מולי, ועוגמת נפש של הקהל הגדול גם היתה צפויה כבר.

ואז ברגע חסר כל תקווה ומצב רוח נזכרתי ששבת היום ועת

**הלכתי לבית הכנסת
כאוב ומדוקן, מה
אשיר עכשיו עם
מקהלה שלא הכרתי,
לא התאמנתי ואין
לי מושג אפילו מה
הם יודעים לשיר!?
בשערי בית הכנסת
קידמו אותי ראשי
הקהל בשמחה, הם
חיכו לשבת מענגת,
עדיין לא ידעו את מה
שקרה. חשתי חולשה
גופנית ונפשית כפי
שלא חשתי מעודי.
הכישלון היה רשום
מולי, ועוגמת נפש של
הקהל הגדול גם היתה
צפויה כבר**

בחול ובמלט הוא חוסך... אמר עלי. "אכבר גבר", החמיא ליבריל. חיים ששמע את הדברים קיבל פיק ברכיים. "הולכים לבנות כאן בלי חומרי בנייה מספיקים, הבניין יקרוס! זוהי סכנת נפשות", חשב בפחד ומיהר להגיש תלונה במשטרה.

למחרת הגיעה ניידת משטרה לאתר הבנייה. השוטרים הודיעו לקבלן יוסי קבלנוביץ שהוא נדרש לבוא עמם לחקירה.

בינתיים התאסף קהל של סקרנים במקום. "מה קורה כאן?" שאל אחד. "חשד לזיוף חומרים, ועבירות בטיחות בבנייה", ענה שני. "קבלנוביץ? אי אפשר לסמוך עליו. הוא היה רמאי, ומה הפלא שהתעשר ככה?" יוסי קבלנוביץ הראה לחוקרים את כל המסמכים. היו שם קבלות על קנייה של חומרים תקינים, ועל כמויות הברז שקנה. השוטרים השתכנעו שהכול תקין ועזבו את האתר. העבודה באתר נמשכה, אולם נגרם נזק לשמו הטוב של יוסי קבלנוביץ.

כעבור כמה שבועות נעצרה ניידת משטרה סמוך לבית של חיים קריגרסון. השוטרים דפקו על הדלת, ובקשו מחיים קריגרסון להתלוות אליהם. "אני? מה פתאום?" תמה חיים. "אל תיתמם", אמר הקצין, "תתלווה אלי מיד".

השוטרים אחזו בו ויצאו אל הניידת, כשבחזן מתאסף קהל סקרנים. "את קריגרסון עוצרים? אני לא מאמין", אמר אחד השכנים.

"הוא חשוד בתאונת פגע וברח", עדכן שכן שני. "חיים? אפילו עבירות חנייה הוא לא עובר!" "אל תסמוך על אף אחד, הוא תמיד נוסע בפראות. מה הפלא שהוא מגיע בזמן לכל אירוע? הפעם זה לא הלך, ונגמר רע".

חיים נלקח לחקירה בתחנת

המשטרה הסמוכה. החוקר טען בפניו, שמכוניתו נראתה פוגעת ברוכב אופניים וגמלטת מן המקום. רוכב האופניים נפצע בינוני. האירוע אירע בחמש בבוקר, המשיך החוקר. הוא הציג תמונות מהאירוע, שבהן נראה רכבו של חיים מתנגש באופניים. על לוח הרישוי הופיע מספר הרכב שלו. התמונות נקלטו במצלמות האבטחה של בנק סמוך.

חיים הכחיש בתוקף את ההאשמות. לדבריו בשעה חמש בבוקר הוא ישן בשלווה במיטתו. חיים ניסה למצוא אליבי שיוכיח את חפותו, אולם איש לא יכול היה להעיד שאכן ישן בשעה זו, והוא הושאר בתחנת המשטרה להמשך הבירור. האמת התבררה לאחר כמה שעות: לא חיים עשה את התאונה. חבורת עבריינים גנבה רכב זהה לרכב של חיים, והצמידה לו לוחיות רישוי מזויפות ועליהן מספר הרכב של חיים.

רכב זה הוא שביצע את התאונה. הרכב נמצא נטוש לא הרחק מזירת האירוע, כשעליו סימני הפגיעה באופניים. חיים שוחרר. החקירה והחשד פגעו בו, והוא חש בצורך לשוחח עם רב.

לשמוח, והפרטיטורות? והמקהלה? והפרנסה? מי שדאג לי עד היום ידאג הלאה איתן ובלעדיהן. אני לא צריך לתת לריבוננו של עולם עצות ורעיונות כיצד לסדר את פרנסתו. אולי לא זו הדרך שבה ריבון העולמים רוצה שארויח? אולי תפקיד החזן עם המשכורת השמנה מגיע דווקא למישהו אחר ולכן איבדתי את הפרטיטורה היקרה? עלי רק לדאוג שהקהל ייהנה מהתפילה ושהשבת תהיה שבת מרוממת ושמחה ככל שזה תלוי בי, שאר העניינים לא נתונים בידי.

החלטתי שאעשה מה שהייתי עושה בכל מקום שבו היו מזמינים אותי לשיר עם מקהלה שאיני מכיר, ואעשה זאת כמובן על הצד הטוב ביותר שאני יכול. כך בתפילת ערבית של ליל שבת, כך בשחרית של שבת ובמוסף, במנחה, בסעודה שלישית ועד להבדלה כל בית הכנסת רעד מקולות השירה. כאיש אחד בלב אחד שרו כולם.

לולי ידעתי כי מאחורי השירה המרוממת הזו מסתתרת סיפור עצוב, הייתי יכול לומר שזו היתה אחת השבתות היפות ביותר שהיו לי בחיי. שרתי מכל הלב, והקהל היה שותף מלא לשירת התפילות ושר גם הוא בשמחה ובכל הכח. ניתן היה לראות שהם נהנים, מתעלים ומתרגשים, ואילו לא ידעתי שאיבדתי את הצ'אנס להרויח מקהל זה סכום מכובד ביותר, ניתן היה לומר שהשבת היתה אחת המוצלחות ביותר שהיו לי אי פעם.

לחצתי עשרות ידיים באותו מוצאי שבת, חייכתי מכל הלב, כבר השלמתי עם ההפסד והשתדלתי להתגבר על טעם ההחמצה, בידיעה שהקב"ה גלגל אותי למקום זה כדי שעשרות יהודים ייהנו מאוד, וגם זו זכות גדולה. חייכתי אליהם וידעתי שזו הפעם האחרונה שאני רואה את האנשים היקרים הללו, עוד באותו לילה אעלה על טיסה ואשכח מסיפור זה לתמיד.

טסתי לארץ. הגעתי הביתה לפנות בוקר, ובשעה שמונה התייצבתי לעבודת חיי בתלמוד תורה. אחר הצהריים חזרתי הביתה ומהקהילה אותה עזבתי בליל אמש, חיכתה לי הודעה בתא הקולי: "החלטנו שאין טעם להמשיך במרכז יותר, הקהל הצביע פה אחד, ומבקש לראותך בחגים אצלנו. צלצל לקבלת פרטים".

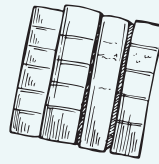
נמצאנו למדים, שהקב"ה מראה לאדם, עם כל ההשתדלות שאתה עושה אתה תלוי רק בי בלבד!

(האמנתי כי אדבר - גליון קבלת שבת)

השוטרים דפקו על הדלת, ובקשו להתלוות אליהם. "אני? מה פתאום?" תמה חיים. "אל תיתמם", אמר הקצין, "תתלווה אלי מיד". השוטרים אחזו בו ויצאו אל הניידת, כשבחזן מתאסף קהל סקרנים. "את קריגרסון עוצרים? אני לא מאמין", אמר אחד השכנים...

חיים קריגרסון עבר ליד אתר הבנייה של יוסי קבלנוביץ ושמע את הפועלים משוחחים ביניהם בערבית. חיים הבין את השפה והאזין לכל מילה. "וואלא יודע לחסוך" אמר גלאל. "במקום ארבע טונות ברזלים, הוא שם רק שתיים", הצטחק מחמוד. "אף אחד לא בודק, מה אכפת לך?" הוסיף יוסוף, והפועלים פרצו בצחוק עליו. "גם

הצליחו. המשטרה לא הסכימה לסייע כי פיקוח-נפש רוחני הוא לא בקטגוריה של פיקוח נפש פיזי. אבל האבא לא נח ולא שקט, עד שאיזה פוליטיקאי, חילוני דווקא, הצליח לארגן לו איכון סלולארי שגילה בדיוק היכן הוא שוהה, במקום כלשהו בצפון תל-אביב. באותו יום ארז האברך הירושלמי בשקית, טלית-ותפילין, "א נעגל-ואסער שיסל און טעפל" [קערת נטילת ידיים ונטילה], שני סנדוויצ'ים ובקבוק מים. הוא נסע לתל-אביב והתמקם בגינה סמוכה לבית בו נמצא הבן-יקיר בהתאם לאיכון-הסלולרי. התקשר לבן ושאל: "אתה רואה אותי?"

– "מה? איפה? התריס פה סגור בכלל"

– "אז תפתח את התריס!"

האם התכוון לתריס החלון, או לתריס הלב?... כך או כך, בתוך כמה שניות נשמע קול תריס נפתח, ועיניהם נפגשו. הבן התחנן: "אבא, תיסע הביתה! חבל על המאמץ! אני לא עוזב כאן, וכל מה שתנסה לשווא. לא חבל?" אבל אבא הסביר באופן הכי פשוט:

"בלעדך אין לי מה לעשות בבית, ממילא פשוט אין לי סיבה לחזור לשם. הבן הבין שאביו יישבר מהר, כמה זמן הוא כבר יוכל להתמיד בהפצרותיו? בזה מבחינתו הסתיים הענין."

החושך ירד, השעה התאחרה. קיפל האבא משהו מתחת לראשו, ונרדם ככה בגינה. ולמחרת שוב שיחות הטלפון חסרות התכלית. "אבא לך הביתה – חבל על הזמן!" היה קשה לו לראות את אביו מתייסר בגללו תחת כיפת השמים.

הסיפור הזה התחיל ביום שני, יום אחר יום, לילה אחר לילה, המשיך האבא לשהות במקום, ועיני הבן כלות לראות את האבא המסור מתעקש להשאר במקום לסבול...

בליל שישי, בשעה 2:30 מישוה העיר אותו, שם על הספסל. הוא תיאר לעצמו שמדובר או במשטרה, או בטיפוס שהמשטרה מחפשת אחריו... אבל לא! זה היה הבן שלו, הבן שהודיע: "אבא, אני חוזר – רק כי אתה ישנת עבדתי שבוע ברחוב!!!" וכשחזר, חזר לגמרי, עם כל הלב והנשמה היהודית...

סיים הרב וינברג: "רבותי! זה הפשט 'כי עזה כמוות אהבה' – צמרמורת אוחזת בנוכחים, אך הרב וינברג לא מרפה וממשיך לפתח את המסר לפי דרכו. עד שר' מוטי שוב נוטל את המיקרופון, וקול הטנור המיוחד שלו מתפשט מאליו וסוחף שוב את כולם: "שימני כחותם" – –

צריך כוחות להתנהג כמו אותו אבא. הרבה כוחות. המון כוחות. אין-סוף כוחות. אך ישנם מצבים בהם אין דרך קלה יותר. אין לנו

חיים מיהר אל רב העיר וסיפר לו את המעשה. "מדוע זה קרה לי? מה עשיתי?" שאל חיים בדמעות. "אולי גם אתה חשדת פעם בכשרים, וגרמת להם נזק?" שאל הרב. "היה משהו כזה", הודה חיים, וסיפר לרב את סיפור התלונה על יוסי קבלנוביץ. "אינני מבין איך יוסי הוכיח את חפותו, הרי באוזניי שמעתי את הפועלים אומרים שהם 'חוסכים' בחומרי הבנייה!" סיים.

"עליך להידבר ישירות עם יוסי", הורה לו הרב. חיים התקשר ליוסי קבלנוביץ, וביקש לשוחח עמו. חיים סיפר על ששמע מהפועלים, וכי הוא שהזעיק את המשטרה. "חודשים אני תוהה, איך נפל עליי החשד הזה", אמר קבלנוביץ, "אצלי הכול היה תקין. הפועלים שלי עובדים בשבתות אצל מוניה, הקבלן מרמאללה, ושם הם בונים בלי חומרי בנייה..."

אם רק היית בא לדבר איתי, היתה נמנעת הבושה ממני וממך". השניים מיהרו אל רב העיר, וגוללו בפניו את הסיפור. הרב קיבל את הסכמתם לספר את הסיפור בדרשתו השבועית. כך ידעו הכול שהחשדות היו לשווא, וילמדו לבדוק כל חשד לפני שמפרסמים אותו.

אור שרה - פר' פקודי

בליל שישי, בשעה 2:30 מישוה העיר אותו, שם על הספסל. הוא תיאר לעצמו שמדובר או במשטרה, או בטיפוס שהמשטרה מחפשת אחריו... אבל לא! זה היה הבן שלו, הבן שהודיע: "אבא, אני חוזר – רק כי אתה ישנת עבדתי שבוע ברחוב!!!" וכשחזר, חזר לגמרי, עם כל הלב והנשמה היהודית...

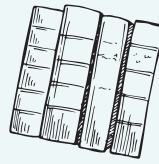
אשתקד התקיים 'קונוונשן' של ארגון 'דרשו' באוקספורד, אנגליה. במסגרת ימי הועידה גם התקיים סיום הש"ס, בהשתתפות רבים מיהדות אירופה. במהלך האירוע נאם פה מפיק מרגליות, הגאון רבי יוסף וינברג שליט"א – רב דק"ק תפארת ישראל גולדרס גרין. באמצע דבריו עצר וטען שאינו יכול להמשיך ללא עזרתו של ר' מוטי שטיינמץ... זה האחרון נודע כ"אמן-הרגש" אך מה לו ולדרשנות? אך הרב וינברג מבקש ממנו. ר' מוטי נוטל את המיקרופון ו"דורש" את המילים "כי עזה כמוות אהבה" בניגונו הידוע... התזמורת מצטרפת, כל הנוכחים מצטרפים ועיניהם מתלחלות. רק עכשיו יכול הרב וינברג להמשיך.

הוא עדיין לא חושף אם השיר רק נועד לחימום הלבבות – "זיך א נוארעמען די הארץ" כלשונו, או שעצם מילות השיר קשורות לענין. אך הוא ממשיך:

את מה שאספר לכם עכשיו שמעתי מידידי, בעל המעשה בעצמו. מדובר באברך ירושלמי, תלמיד חכם מופלג. יש לו שתיים-עשרה ילדים בלי עין הרע, וכולם "פצצות". כולם? אחד מהם התחיל בשלב מסוים להחליק. איך תיאר זאת אביו באוזניי: ככל שגדלו השערות קטנה הכיפה, וככל שקטנה הכיפה גדלו השערות. בקיצור, ההורים עברו ממנו 'שבעה מדורי גיהנום'. ביום בהיר הודיע להם שהוא עוזב את הבית. לאן? "מה זה משנה. אני כבר מעל 18".

הוא נעלם, וככל שניסו ההורים לאתר את מקום המצאו לא

קצה של מושג עד כמה גדולה כוחה של אהבת-אב, או אהבת-אם, ועד כמה היא משפיעה על ילדנו. האם לא נשתמש בכלי העוצמתי הלזה שהקב"ה מסר לידנו?

(גליון איש לרעהו בא תש"פ)

24 פעמים ביום אחד, עשתה אמה את דרכה אל ה'חיידר' ובחזרה. היא איבדה את התחושה באצבעותיה, פניה הפכו לקפואות, הדם בקושי המשיך לזרום בגופה. 24 פעמים צעדה בקור הנורא, כשרק משהו אחד מחמם את ליבה: הנה, היא מתמסרת לילדיה, מוסרת את נפשה להצלחתם הרוחנית, לחינוכם הנאות, ללימוד התורה שלהם!

שעת לילה מאוחרת, בעיירה 'קוהל' שבליטא. הרחוב כבר שומם מאדם, לא רק בגלל השעה אלא גם בגלל הכפור הנורא. העיירה כולה מכוסה במרבד לבן של שלג רך, שפתייתו מוסיפים לרדת ללא הפוגה. צמרות העצים עטופים בלובן חיוני, קור נוראי שורר בחוצות, והכל כבר ישנים במיטותיהם, עטופים בשמיכות פוך עבות...

רק בבית משפחת כהנמן ערה האם, הרהוריה לא נותנים לה מנוח. ששה בנים בביתה, בלי עין הרע, וכולם משתוקקים ללכת מחר ל'חיידר' המקומי, ללמוד תורה. בקור כזה - אין יוצא ואין בא אם אינו חמוש ומעוטף מכף רגל ועד ראש, במעיל כבד, צעיף צמר הגון, כפפות עבות ומגפיים משוריינים בגומי חזק. בלי 'ציוד החובה' הזה - אין לצאת מהבית!

אלא שרק ערכה אחת כזו יש בבית, העוני אינו מאפשר לרכוש נוספת. ההתלבטות קשה, השיקולים כבדי משקל: הגדול כבר החל ללמוד גמרא, ואילו הקטן - טרם סיים ללמוד את אותיות האל"ף ב"ת. יש את הילד שכמעט מסיים משניות, ויש את הילד שאמור להתחיל. אף אחד מבניה לא יוותר על הזכות ללמוד, כל אחד מוכן לעשות הכל כדי להגיע ל'חיידר'. אך אין פיתרון באופק: כיצד יגיעו ששה ילדים ל'חיידר' כשיש רק מעיל אחד?

בשעה מאוחרת מאוד הבריק במזח רעיון, והיא הביטה בשעון לוודא שעדיין לא מאוחר ליישמו. אכן, השחר עוד לא עלה, יש עוד פנאי לבצע את הרעיון המבריק. היא ניגשה למיטת בנה הגדול, ושאלה אותו ברוך: 'תרצה לקום עכשיו ואקחך ל'חיידר' כבר עתה, ואז יספיקו גם אחיך להגיע?'

מבין ענני השלג הצחורים, עוד נצנצו בחוץ כוכבי הלילה, כשבנה זינק ממיטתו בשמחה, ואמר: 'דעיון מבריק! אני אצא ראשון, ואח"כ אמא תשוב הביתה ותביא גם את אחי! כמו ילד הממהר לקבל ממקד טעים הזדרז להתלבש, התעטף במעיל וביתר הציוד, נתן ידו בידה של אמו ויחדיו הם יצאו מהבית, כשכבר עבור הצעד הראשון - נאלצה האם לפנות ערימות שלג ביד חשופה, כדי להצליח לצאת.

דרך ארוכה הלכו האם ובנה הגדול, מבוססים בשלג, לא פעם - נתקלים בביצות טובעניות. הבן אינו פוסק מלצהול על שיצליח להגיע ל'חיידר' למרות תנאי הקור, והאם מחזיקה בידו כשעיניה זולגות דמעות התרגשות שממסות את השלג הצחור, הנה היא זוכה להצליח להוביל את בנה ללימודו נגד כל הסיכויים!

במסירות אין קץ, מחממת האם את כפות ידי בנה, עד הגיעם אל ה'חיידר'. כשהגיעו, הבעירה עבורו את תנור החימום, ופנתה לשוב הביתה כשהמעיל בידה. היא שבה ועושה את אותה הדרך, בכיוון ההפוך. עדיין חשוך בחוץ, וקר, קר מאוד. שיניה נוקשות, פניה אדומות מהמאמץ, כפות ידיה קפואות, אך בבואה הביתה היא אינה זקוקה למנוחה - אושר רב ממלא אותה ונותן לה חיות להמשיך במשימה גם לילד הבא...

גם הוא שש להתעורר מוקדם מהרגיל, כדי להספיק להגיע בזמן ל'חיידר' ושגם אחיו יספיקו. עמוד השחר עוד לא עלה, ושוב נראתה אמא מבוססת בשלג, קופאת מקור, אך בוערת באושר ובשמחה. היא ממשיכה לפנות גושי שלג ענקיים, מוסיפה לצעוד בביצות, תומכת בבנה ושמחה בשמחתו. הנה, עוד כמה דקות כבר יגיעו... וכמעשהו בראשונה ובשניה, כך עם הילד השלישי, הבן הרביעי, וגם החמישי והששי. שש פעמים עשתה האם את דרכה ל'חיידר' וחזרה, 12 פעם עברה את מלוא הדרך, מפנה שלג בידיים חשופות, נלחמת בקיפאון המותז מלמעלה ללא הרף, נאבקת בשר הכפור בעוצמה. בשעת פתיחת ה'חיידר' בבוקרו של יום, אחרי כמה שעות רצופות של מאמץ והליכה הלך וחזור שוב ושוב - היו ששת ילדיה מול המלמד, והיא בבית - נרגשת, מתאושת מהמאמץ אך מאושרת ושמחה!

את הסיפור סיפר בנה, הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, לימים - מקים עולה של תורה ומייסד 'ישיבת פוניבז', ומוסיף: 'יסודות הישיבה הזו בנויים ממלט ואבנים, אך לא פחות - ואולי הרבה יותר - ממעיל כבד, צעיף צמר, מגפי גומי והרבה דם שניגר מאצבעות אמי על השלג הקפוא

אמא מבוססת בו, מזיזה אותו הצידה, מפלסת לה ולבנה דרך. שוב ושוב, שש פעמים עשתה את הדרך חזור, 12 פעמים צעדה בשלג הנורא כדי להשיב את בניה הביתה!

24 פעמים ביום אחד, עשתה אמא את דרכה אל ה'חיידר' ובחזרה. היא איבדה את התחושה באצבעותיה, פניה הפכו לקפואות, הדם בקושי המשיך לזרום בגופה. 24 פעמים צעדה בקור הנורא, כשרק משהו אחד מחמם את ליבה: הנה, היא מתמסרת לילדיה, מוסרת את נפשה להצלחתם הרוחנית, לחינוכם הנאות, ללימוד התורה שלהם!

את הסיפור סיפר בנה, הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, לימים - מקים עולה של תורה ומייסד 'ישיבת פוניבז', ומוסיף: 'יסודות הישיבה הזו בנויים ממלט ואבנים, אך לא פחות - ואולי הרבה יותר - ממעיל כבד, צעיף צמר, מגפי גומי והרבה דם שניגר מאצבעות אמי על השלג הקפוא.

מעשיות ולקחים מאלפים מצדיקי הדורות

בפרישות יתירה כאחד מבני עליה. רבי יוסף היה מאריך מדי בוקר בתפילה עד חצות היום, מעוטף בטלית ותפילין, ומרת פעסיל היתה מנהלת את החנות וקוצבת את הבשר לגוים בעת שבעלה האריך בתפילתו. בשאר שעות היום ניהל ר' יוסף את החנות וכאשר ראה שלא יבואו עוד קונים הלך לביתו ועסק בבישול היי"ש.

לר' יוסף ומרת פעסיל נולד בן ונקרא שמו בישראל שמואל שמעלקא ע"ש זקנו מצד אמו. שמעלקא'לע הקטן הצטיין מקטנותו במוח חריף ופקחות יתרה והיווה מקור גאווה ונחת להוריו. דא עקא, כי מרת פעסיל נפטרה בדמי ימיה והותירה את בנה הפעוט שמעלקא'לע יתום מאם והוא עודנו פעוט כבן ארבע שנים. שמעלקא'לע היה צמא דעת ורצה ללמוד, אולם אביו לא היה יכול ללמדו. אם משום שתמיד היה עסוק באטליו או בבישול היי"ש, ואם משום שבצעמו לא ידע ללמוד הרבה. תלמוד תורה לא היה בעיירה, כיון שכמעט ולא נמצאו ילדים בגיל הלימודים. שבעה יהודים היו בעיירה חוץ מר' יוסף קליין וששה מהם היו זקנים.

מזקנים אלו למד שמעלקא'לע מעט תורה והנהגות יהודיות, אך רוב שעות היום משוטט היה בעיירה ומשחק עם ה'שקצים' ילדי הגויים השכנים.

רגיל היה שמעלקאלע לשמוע מדי יום ראשון את פעמוני הכנסייה מכה בצלצולו ומזעיק את חבריו והוריהם לכנסיה. בשעות אלו יורדת עליו תוגה כיון שהפעמון הלז מנתק את חבריו ממנו ומשאירו ללא מעש.

היה זה בתחילת האביב, כאשר שיחק עם חבריו ולפתע שם לבו כי הפעמון השנוא אינו מפריע היום את משחקם. חבריו רצו בעליזות משוחררים מעולה של הכנסיה.

"מה יום מיומיים?" תמה שמעלקא'לע. "האם הכומר חולה ואינו יכול להכות בפעמון?"

"אה, אתה אינך מבין כלום."

גדו לו חביריו. אינך יודע כי לפני חג הפסחא אסור לצלצל בפעמון? 'אותו האיש' יימח שמו וזכרו מגיע ולוקח עמו את פעמוני כל הכנסיות בדרכו לרומי, ולכן אי אפשר לצלצל.

עוד הם מדברים ושמעלקא'לע טס על רגליו הקטנות לחצר הכנסייה מביט למעלה אל המגדל, והנה הפעמון המתכתי הגדול עומד על מקומו כרגיל.

מיד אין אל חביריו ונזף בהם: "שקרנים, הפעמון נמצא במקומו כבכל שבוע, איש לא נטל אותו לדומי".

סטיפן, בנו של יוז'ף גירד בפדחתו. גם לו לא היה נהיר הדבר. אבל הוא נזכר בהסבר ששמע מאבא וחזר עליו מילה במילה: "אסור לצלצל בימים האלו, שבועיים לפני חג הפסחא, כדי לאמת את הדבר שהפעמון אמנם נמצא ברומי".

"אבל הוא פה!" צעק הילד היהודי, "ראיתי אותו במגדל כמו תמיד. בוא גם אתה ותראה במו עיניך. אתם מדברים שטויות!" סטיפן משך בכתפיו. העניין הצליח לבלבל גם אותו אבל הוא נזכר באזהרה החמורה של אבא. "אבא שלי אמר כי יש איסור חמור לצלצל בפעמון ומי שעובר על האיסור הזה חייב שריפה". כל הילדים השתתקו במורא.

דקותיים לאחר מכן שכחו את הכל וכדרכם של ילדים שקעו שוב במשחקם והתרועעו מליאי עלילות בין כרי הדשא המוריקים.

בימים הקשים ביותר, כשהסיכוי ללמוד ולהקים תורה בישראל היה נראה אפסי, בשנות המלחמה האיומות כשהגיעו הבשורות כי חלילה אין תקומה לעם היהודי - רק המסירות והנחישות שלה הן שעמדו לי להתעקש לפתוח ישיבה, להרביץ תורה, להמשיך את ההבטחה הנצחית שנצח ישראל לא ישקר!

כולנו הורים, מתנכים, יש ילדים באחריותנו. בדרך כלל - ברור ופשוט שנקדים את ילדינו, שנתמסר אליהם. אבל לפעמים יש רגעי מבחן. רגעים בהם הצלחת ילדינו דורשת מאמץ אדיר מצידנו, רגעים בהם נידרש להקרבה אישית עצומה כדי להבטיח את שלומם הרוחני. אלו רגעי מבחן שעלולים לטעות בהם, ודווקא ברגעים הללו:

הבה נראה את תמונת האמא לבית כהנמן, מבוססת בשלג, בפעם הרביעית, החמישית וגם השישית. שעות של יגיעה, אינסוף של מאמץ, מסירות נפש והקרבה שאי אפשר לתאר. הכל כדי שעוד ילד יהיה ב'חידוד' גם ביום כה קר, ועל אחת כמה וכמה כששאלות גורליות יותר מוטלות על כף המאזניים...

כי כשילד רואה את הוריו מתמסרים למענו, מציבים את הערכים הנכונים לנגד עיניהם ומוכנים להתמסר למענם - הוא למד, הוא קולט, הוא מבין. שיעור החינוך הטוב ביותר הוא, כשהבן או הבת רואים את מעשי הוריהם, והם מבינים שההורים מתמסרים עבורם, פועלים בנחישות למען חינוכם, נכונים להקריב הכל למען הצלתם!

(פניני פרשת השבוע גל' 139)

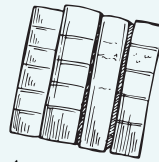
תכניתו של שמעלקא היתה פשוטה בגאומתה. הוא חתך את הבשר לשנים וקשר כל נטח בקצה אחד של החבל. קשירה הגונה שהחזיקה היטיב בבשר האדום והטרי. כשסיים את מעשיו חמק משם כל עוד רוחו בנפשו, מוותר לרוח הקלה לעשות את המלאכה....

בדור דעה של אדירי התורה שחיו ופעלו בהונגריה לפני מאה שנה ויותר תפס מקום מיוחד הגאון הקדוש רבי שמואל שמעלקא מסעליש זצוק"ל הוא היה מקובל על כל החוגים והזרמים כגאון וקדוש, וזכה להערצתם של החסידים והמתנגדים גם יחד. גדול היה בתורה ובחכמה, ובחריפות ובפיקחות גם יחד וספרו "צרור החיים", תופס מקום של כבוד בכותל המזרח של ספרות התורנית של גדולי הונגריה.

אולם בדרך הטבע לא היה לו סיכוי לרבי שמעלקא לצמוח כה גבוה, ואלמלא אותו מקרה שקרה בעיירה, היה נשאר יהודי פשוט כמו אביו.

ומעשה שהיה כך היה. באחת העיירות בגליל זיבענברגען, בחבל טרנסילבניה, גרו פחות מעשרה יהודים. הצעיר שבהם היה האברך ר' יוסף קליין. איש תם וישר היה. לפרנסתו עסק בבישול י"ש, ובעת ובעונה אחת, היה לו מקולין של בשר.

איש פשוט היה ר' יוסף, תלמיד חכם גדול לא היה ובגלל אילוצי הפרנסה כמעט ולא קבע עיתים לתורה. אשתו מרת פעסיל, באה ממשפחה מיוחסת. צדקת גדולה היתה מרת פעסיל, עזר כנגד לבעלה שגם הוא היה ירא שמים מרבים וכל התנהגותו היתה

יום אביב נאה ירד לעולם והקטנים שמחו לחלץ עצמותיהם לאחר החורף הארוך והמושלג.

ילד אחד לא הפסיק מלחשוב על העניין. שמעלקאלע הלך הביתה וראשו מלא הרהורים. מוחו הקונדסי החל מעבד את הנתונים. אני אוכיה לנוצרים האלו את השקר שבטענתם הטיפשית.

אסור לצלצל כי אם יצלצלו יראו הכל כמו עיניהם את השטות והאיוולת שבאמונה הזו שאותו האיש לוקח את כל הפעמונים לדומי... הוא החליט לעשות מעשה.

זמן קצר לאחר שאביו סגר את האיטליז ותלה את המפתח ליד הדלת כדרכו, התגנב לשם ראשו של ילד קטן. הוא אחז במפתח והורידו מהמסמר. האיטליז היה ריק, כצפוי. הוא ניגש למתלים והוריד שם נתח בשר אדום עסיסי. יצא כלעומת שבא והחזיר את המפתח למקומו.

אביו היה עסוק במרתף חביות היי"ש ולא חש במעשיו של בנו השובב. אלו היה יודע מה בנו זומם היה מתעלף.

שמעלקא קילף עתה ברגש כמה שיני שום ומרח אותם ביד נדיבה על נתח הבשר הגדול. ריח השום התערבב בריח הבשר ונדף עד למרחקים.

כעת הכל כבר כמעט מוכן.

הוא התגנב לחצר הכנסייה והגיע אל מתחת למגדל הפעמונים. הכומר הזקן בעיירה לא הטריח את רגליו הישישיות לעלות אל המגדל כדי לצלצל בפעמון. הוא קשר לפעמון משני צדדיו חבלים ארוכים שהשתלשלו עד למטה. בכל יום א' כאשר רצה להזעיק את המאמינים לבית התיפלה, היה עומד מתחת למגדל ומושך בשני קצות החבלים. אחד בימינו ואחד בשמאלו וכך היה הפעמון הגדול מתנדנד ונוטה מצד לצד והענבל שבתוכו מכה על דפנותיו בקול צלצול חזק.

תכניתו של שמעלקא היתה פשוטה בגאונותה. הוא חתך את הבשר לשנים וקשר כל נתח בקצה אחר של החבל. קשירה הגונה

שהחזיקה היטיב בבשר האדום והטרי. כשסיים את מעשיו חמק משם כל עוד רוחו בנפשו, מותיר לרוח הקלה לעשות את המלאכה....

לא חלף זמן רב וריחו של הבשר, מתוגבר בריחו החרף של השום התפשט עד למרחוק והגיע אל חוטמיהם הרגישים של כלבי העיירה המשוטטים ומחפשים טרף לפיהם. הם הגיעו בריצה קלה לעבר חצר הכנסייה והנה ששון ושמחה נתחי בשר אדום תלויים על חבלים כאילו מזמינים אותם, הם נעצו את מלתעותיהם בבשר החי. הייתה בעיה אחת קטנה, החבלים לא הגיעו עד הארץ, הם היו תלויים באוויר בגובה קומתו של כלב ממוצע. הכלבים זנקו על רגליהם האחוריות וניסו לתפוס את הבשר. הם הצליחו אבל כיון שהחבלים היו גבוהים מעט, רק נתחי בשר קטנים נתלשו בנעיצת שיניהם. היה צורך לנתר באויר עוד ועוד.

כל תקיעת שינים כזאת משני קצות החבל גרמה לפעמון לנטות ימינה ושמאלה. גייה העיירה לא הבינו כיצד זה קרה כי העיירה

השקטה התמלאה בליל אביבי מבושם בצלצולים קולניים של פעמון הכנסייה ונביחת כלבים נרגשת. הכל אצו לעבר הכנסייה. "מיהו הכופר המצלצל לפני חג הפסחא?" שאלו בזעם תוך כדי ריצה. "ושמא טעינו בחשבון והחג כבר הגיע?", הציע כפרי אחד. "או אולי החג הוקדם במפתיע, ולא ידענו?" ניחש שני.

"ושמא הכומר מבקש למסור הודעה אישית על התפטרותו מראשות הכנסייה לרגל חקירות משטרתיות המתנהלות נגדו," הרבה שלישי בקול.

כשבאו למקום הזדעזעו לראות מיהו המצלצל... חמישה-ששה כלבים נתרו על רגליהם באויר, דחפו כלב את רעהו ובינתיים הפעמון מצלצל ומכה בכל עוז!... זמן מה עמדו ותהו לפשר המחזה, עד שהבינו: מישהו חמד לצון ורצה להציג את הדת הנוצרית בקלונה. לאמור הפעמון אינו בדומי, ואם רק ימשכו בחבל - הפעמון יצלצל, ועוד איך יצלצל!.

מי היה יכול לחשוב ולבצע תעלול כזה? שאלו איש את רעהו. לא היה צריך לחשוב יותר מדי. כל הכפר הכיר את שמעלקא, הילד היהודי הפיקח והשובב שענינו תמיד בורקות במשובה. אם יש מישהו שיכול לחשוב על רעיון כזה, הוא שמעלקא. "לשרוף את שמעלקא הכופר!" נהם אחד הכפריים ובזאת ניתן האות לנהמת נקמה.

"לשרוף את שמעלקא" צעקו הכל, "הכופר שביזה את דתנו". שעה קצרה עמדו ודנו כדת מה לעשות, עד שבהסכמת הכומר הזקן הוחלט כי עם אור ראשון יבואו הכל לביתו של ר' יוסף היהודי, יוציאו את הנער הפוחז ויגרורוהו לכיכר השוק. שם יקימו גל של עצים סביבו וישרפו אותו חי למען יראו וייראו.

הגויים הנרגשים התפזרו מתוך רגשי נקם שלא בא עדיין על סיפוקו ונחמה אחת בליבם. בבוקר ישרפו את הילד!

ר' יוסף התעורר משנתו בבהלה לשמע דפיקות קולניות על דלת ביתו. "מי זה?" צעק לעבר הדלת.

"סטיפן" ענה לו קול ילדותי. "פתח את הדלת!"

ר' יוסף תמה מה לשייגן לבא אל ביתו באמצע הלילה. אולם הוא קם מהמיטה ופתח את הדלת.

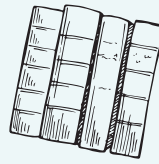
סטיפן היה מבוהל. הוא הציץ לכל עבר לראות אם איש רואה אותו.

"תשמע, הבן שלך נמצא בסכנה גדולה!" לחש בקדחתנות לעבר ר' יוסף.

הקצב היהודי רצה לגרשו. ראשו נסוך השינה לא קלט את דבריו של הערל הקטן. מה אתה אומר? לא הבנת.

סטיפן סיפר לו את הויכוח שהיה ביניהם בעניין צלצולי הפעמונים, וכנראה לפי כל הסימנים בנו ביצע תעלול שהעלה את חמתם של כל גויי הכפר והללו רוצים להעלות אותו על המוקד עם אור ראשון. כעת הצטלל מוחו של ר' יוסף לגמרי קורי השינה סרו מעיניו

לא חלף זמן רב וריחו של הבשר, מתוגבר בריחו החרף של השום התפשט עד למרחוק והגיע אל חוטמיהם הרגישים של כלבי העיירה המשוטטים ומחפשים טרף לפיהם. הם הגיעו בריצה קלה לעבר חצר הכנסייה והנה ששון ושמחה נתחי בשר אדום תלויים על חבלים כאילו מזמינים אותם, הם נעצו את מלתעותיהם בבשר החי.

סיפורי צדיקים

מעשיות ולקחים מאלפים מצדיקי הדורות

והוא נדהם. "אתה בטוח בזה?" שאל חסר נשימה.

"לפני שעה שמעתי את כל הכפר שואג לשרוף את שמעלקא!" תיאר הילד. "אני אוהב את שמעלקא ואני לא רוצה שהוא ימות בשריפה".

"תודה לך!" הודה לו ר' יוסף ודחף לתוך כפו של הנער מטבע כסף כהכרת הטוב. "אתה יכול לישון בשקט".

הוא הכיר היטב את גיי הכפר. הם היו נוצרים חמומי מוח ולא ימחלו לנער השובב. ללא שהיות תפס את שמעלקא הישן במיטתו שנת ישרים ואינו מודע לאש שהצית, העלה אותו על העגלה וכיסה אותו בערמת ירקות במקרה ומישהו יחליט לעקוב אחריו. ללא שהיות ברח מהכפר עד שהגיע לאחת העיירות במרחק כמה שעות נסיעה. שם התחבא עד אור הבוקר.

עם אור ראשון הגיעו הכפריים הנוצרים לביתו של ר' יוסף וללא אזהרות חבטו בדלת ועקרו אותה מיצריה. לתדהמתם ואכזבתם הבית היה ריק. הילד נעלם. בפחי נפש עזבו את הבית.

בבוקר המשיך ר' יוסף במנוסתו ולאחר כמה שעות הגיע לעיירה אחת שבה גרו יהודים. הוא הפקיד את בנו בביתו של יהודי אחד שהבטיחו נאמנה לגדל את הילד היתום מאמו וכעת גם גולה מביתו מפחד נקמת הגויים.

רבי יוסף שב לביתו כשנרגעו הרוחות אבל לשמעלקא לא הרשה לחזור כי הזעם עליו היה עד להשחית. ובנתיים עשה הילד חיל, עלה ונתעלה בתורה אצל הגאון רבי שלמה חריף שגידלו כבן ולימדו תורה ומצוות ובהגיעו לפרקו השיאו אשה. שמעלקא למד בהתמדה ובכישורונותיו העילויים עשה חיל ונעשה גדול בתורה. הוא נודע כאחד מגדולי הרבנים בהונגריה וכיהן כאב"ד בערים חוסט וסעליש. ועד סוף ימיו לא הצליח להגיע לעמק השווה עם אביו. בעוד ר' יוסף מוכיחו כפעם בפעם: "ראה מה עלתה לך שובבותך. נאלצת לברוח מהכפר ולא יכולת לגדול כמו כל ילד סמוך לאביו", היה רגיל רבי שמעלקא לומר: "ראו מה עלתה לי בגין שובבותי, לולא מעשה נעורות זה, מן הסתם הייתי מוכר בשך במקוילין עד היום הזה..."

(פניני בית הלוי)

עם כניסתם לבית החולים ניגשה אליהם אשה שניכר עליה שהמתינה לראות פניו של יהודי, וביקשה מר' יצחק לגשת למחלקה בה שוכב בעלה במצב קריטי, ולומר עמו 'שמע ישראל' ואת פסוקי הווידוי...

היה זה בבית חולים גדול במנהטן שבארצות הברית, בשעת צהריים מאוחרת. הגיעו לבית החולים ר' יצחק ורעייתו, לצורך טיפול רפואי במחלה ממנה היא סובלת. עם כניסתם לבית החולים ניגשה אליהם אשה שניכר עליה שהמתינה לראות פניו של יהודי, וביקשה מר' יצחק לגשת למחלקה בה שוכב בעלה במצב קריטי, ולומר עמו 'שמע ישראל' ואת פסוקי הווידוי...

ר' יצחק מבין מיד את גודל השעה, וגם רעייתו ניאותה להמתין. הוא ממחר לכיוון מחלקת הטיפול נמרץ, ומוכנס לחדר בו שוכב יהודי שמבע פניו חיוור והוא על סף אובדן הכרה, מחובר לאינספור מכונות וצינורות, שמביט בו במבט מצועף למחצה. ר' יצחק ניגש

אליו ותוחב את ידו בידו, מבקש מהיהודי השוכב על המיטה לחזור אחריו מילה במילה: 'שמע ישראל' - - -

אולם החולה מסרב. בשארית כוחותיו הוא מביט אל ר' יצחק, וממקד מבט בידו השניה של ר' יצחק, שם נח לו מכשיר טלפון מתקדם במיוחד, מתקדם מדי, מכשיר שיש בו נסיונות לא פשוטים... החולה מניע את פניו אנה ואנה, ולבסוף לוחש כי יסתדר לבד.

אין הוא רוצה להיפרד מהעולם באמירת 'שמע ישראל' עם יהודי שמחזיק מכשיר כה מסוכן, מכשיר גדוש נסיונות ופיתויים, מכשיר שהיצר ניבט בו מכל לחצן ומקש!

ר' יצחק מזועזע. הוא הבחין באשה שהזמינה אותו לכאן, כיצד היא נבוכה ומבולבלת. בעלה ביקש כי מישהו יבוא לומר

**ר' יצחק מזועזע.
הוא הבחין באשה
שהזמינה אותו לכאן,
כיצד היא נבוכה
ומבולבלת. בעלה
ביקש כי מישהו יבוא
לומר עמו 'שמע
ישראל', כי הוא חש
שכוחותיו אוזלים
ויתכן כי אלו שעותיו
האחרונות. לאחר
מאמץ הצליחה להשיג
יהודי כזה, אולם בעלה
מסרב לשתף אתו
פעולה, כי בידיו הוא
מחזיק מכשיר אסור,
מכשיר טכנולוגי גדוש
ביצר הרע!**

עמו 'שמע ישראל', כי הוא חש שכוחותיו אוזלים ויתכן כי אלו שעותיו האחרונות. לאחר מאמץ הצליחה להשיג יהודי כזה, אולם בעלה מסרב לשתף אתו פעולה, כי בידיו הוא מחזיק מכשיר אסור, מכשיר טכנולוגי גדוש ביצר הרע!

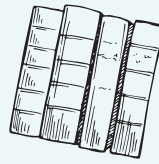
ר' יצחק ניסה שוב להציע עזרה, ושוב דחה אותו היהודי החולה מלפניו. רק אז הבין ר' יצחק לאן הידרדר, לאן הביא אותו המכשיר שבידיו, והוא יצא מהחדר ופרץ בבכי מר... אכן כן, מלפנים היה לו טלפון 'מיזשן', טלפון נטול נסיונות. כשהמכשיר נשבר, המוכר בחנות הציע לו 'להשתדרג', הוא לא חשב יותר מדי ואימץ את ההצעה. עתה הבין איך נפל כמעט לשאול תחתית, הנה כי כן יהודי מעדיף לעזוב את העולם בלי לומר 'שמע

ישראל', ובלבד שלא יקבל על עצמו עול מלכות שמים עם מי שמחזיק במכשיר שכל כולו מרידה במלכות שמים!

המחשבה הזו זעזעה אותו, טילטלה את לבו טלטלה עזה. מכשיר אחד, שעל פניו נראה תמים למראה, אולם הוא מכיל ארס והרס כה רע ונורא, עד שיהודים יראי שמים בורחים ממנו במסירות נפש, דוחים אותו מלפניהם ויהי מה. והוא - איך הוא מחזיק עדיין במכשיר כזה? איך הוא מניח לעצמו להיכנס לסיכון כה גדול?

על אתר הוא ביקש מהאשה את שם בעלה החולה, ומיד נטל את המכשיר הפסול שבידיו וניפץ אותו לרסיסים, כשהוא אומר שהוא מקבל עצמו להישמר ולהיזהר מכל המכשירים מהסוג הזה, והדבר יהא לרפואת החולה שסירבו טלטל אותו, ולרפואת רעייתו

שלו - שגם היא זקוקה לרפואה שלימה, ובשלה הגיע לבית החולים. רק כשחש שהוא נקי וזך, המכשיר הפסול כבר נפח את נשמתו והפך לערימת הריסות בפח האשפה - שב לרעייתו והמשיך בטיפול הרפואי שלה...

מתברר, שכוחה של קבלה, בפרט קבלה כה לא פשוטה, הוא עוצמתי ביותר: עד מהרה רעייתו הבריאה לחלוטין באופן פלאי, וכעבור כשבועיים נודע לו כי גם אותו יהודי שהיה במצב קריטי ונערך להיפרד מהעולם - גם הוא הבריא לחלוטין ושוחזר מבית החולים! הסתבר, כי לקבלה שלו היה כח, היתה עוצמה כבירה, שני חולים נרפאו לחלוטין ושבו לחיים בריאים, ולא פחות חשוב - גם הוא עצמו שב לחיים, שכן סם המוות כבר לא בידו, רחוק ממנו כמטחוי קשת!

פניני אביר יעקב

מחזורים לתורתו של המקובל האלקי רבי יעקב אבוחצירא ז"ע

עצות וסגולות:

מלחמת היצר (ג')

התנא עליו השלום (אבות פ"ד מ"ב) ש'מצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה'.

(מעגלי צדק, אות למ"ד)

חז"ל עשו סייגים שלא יכשל בגוף העבירה

והנה רבותינו זכרונם לברכה עשו גדרים וסיגים הרבה, וכוונתם זכרונם לברכה כדי שלא יבוא לעבר על גוף התורה, דכיון שיש גדר השומר המקום, יהא האדם נזהר שלא יבוא לידי מכשול, ואם לא יהיה האדם נזהר בגדר ויהא פורצו, יבוא לעקר גוף הדבר.

(פיתוחי חותם פרשת בראשית, ד"ה והנחש)

היצר מפתה רק על הסייגים

והנה יצר הרע אין רמאי ומסית ויודע לפתות כמוהו, בתחלה בא אל האדם ואומר לו, אלה התוספות, שהם הגדרים שהוסיפו חכמים, אם תעבר עליהם אין בכך כלום, אין חמור רק דבר שהוא כגוף התורה באמת, בזה הוי זהיר וזריז, אבל דבר שהוא תוספת אין בו דין וחשבון, והוא מבקש להדיחו מדחי אל דחי, כי כיון שמתחיל להטעמו טעם האסור, ממשיך עליו זהמתו ועושה בו כרצונו. ואם ישמע לעצתו ועובר ופורץ גדר, אחר כך ממתיק לו טעם גוף האסור של התורה, ומיד ישמע לו, כיון שטעם טעם אסור. וכשעובר על גוף האסור וטעם טעם אסור, אסורא, עברה גוררת עברה, עד שמשתקע ובא לידי כפירת ההשגחה (ישעיה כט טו), כמו שכתבו בעלי המוסר זכרונם לברכה, דמאחר שנטמע אדם בעברות, אומר לו, מי רואה לך ומי מעיד בך כשאתה עושה בסתר. ומי גרם לו כל זה, ההטמעה שנטמע בזהמתו.

(פיתוחי חותם שם)

היצר מפתה להנאה זמנית, תמורת הנאה עתידית

כשרוצים להניח הבלי עולם הזה ולהתעסק בתורה ובמצות, היצר מתגרה בהם ואומר להם דעו שאתם מאבדים הטובה האמתית שאתם רואים מוכנת לפניכם ורודפים אחר טובה שהיא רחוקה וספק תשיגו אותה או לא, שהרי אתם רואים בעיניכם הארץ רחבת ידים לפניכם וכל הנאות הגוף מצויין בה, ואין מונע ואין מעכב.

(פיתוחי חותם פרשת לך לך, ד"ה ויאמר ה')

ההתגרות של היצר מאכילה ושתייה מיותרת

דהתגרות יצר הרע וכחותיו הם מאכילה ושתייה יתרה וכ' (ח"א קיא.). ואין שמירה לאדם מיצר הרע יותר ממעוט אכילה ושתייה, כאשר חכמים הגידו.

(אלף בינה, אות מ"ה)

ערך תמיד להתפלל שינצל מהיצר

זאת ההצלה שאני שואל ממך שתצילני מסמא"ל ומיצר הרע, לא הצלת שעה ולא הצלת חודש ולא הצלת שנה ולא הצלת עשרה שנים יותר, זו מלחמה תדירית כל יום ויום כל ימי חיי, ואין לי מנוחה ממנה בשום אופן עד יום המיתה, כי יצר הרע מתחדש בכל יום ואין מועיל בו רק סיעתא דשמיא, וכמו שכתוב (תהלים לו לב) 'צופה רשע זה יצר הרע' צופה בכל יום ומבקש להמיתו, ומאחר שהוא צדיק 'ה' לא יעזבנו בידו, וכ' (קידושין לא:). וזה הוא הדבר הצריך תפלות ותחנונים ובקשת רחמים תמיד, לכן אני שואל ממך שתחלצני מהם.

(שערי ארוכה, אות ח)

מפתה לאדם שיחטא וישוב

וכך דרכם של סמא"ל ויצר הרע תמיד עם בני אדם, מראים להם ההנאה ומורידים להם לבאר שחת. ואף שכל אדם יודע ענש החטא בדיעה גמורה, ואין ספק לחוטאים, אפלו הכי הם פותחים לו פתח שינצל מן הענש, שאומרים לו חטא ועשה תשובה, אחז בזה וגם מזה אל תנח ירך, ונמצא בדרך הנאת הגוף והנאת הנשמה. וכל מחשבותם לרע, כי כוננתם להדיחו מדחי אל דחי מעברה לעברה עד שישתקע ואינו יכול לצאת משם (סוכה נב. שבת קה:). וכל דבריהם במקרה, מראים תמה ותחיתיה ערמה, כמו עשו שהוא משרש הנחש שהיה מדבר עם אביו כמדבר בתמימות, והוא מלא ערמות (ב"ר סג י).

(שערי ארוכה שם)

מאסור קל מביא לאסור חמור

והנה יצר הרע רמאותו ידועה דמן הקל יביא אל החמור ומן הדבר שאין ידוע אסורו יביא לדבר שידוע אסורו (שבת קה:), כמו שאמר

פנינים על הפרשה:

בזכות קדושת ישראל ואחדותם זכו לתורה

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחנן שם ישראל נגד ה' וה' אמר למשה ואלהם ויקרא אליהם ויבאו אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט ב-ג). אפשר לומר, דרבנותו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (שמות יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', שרפו ידיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו שנתקברו להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדושתם וטהרתם ואחדותם זכה משה שצלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו, וכמו שמצינו בתלמוד (סנהדרין יא.) שיצאה בת קול ואמרה יש אחד כאן שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה אלא שאין דורו ראוי לכך. מכאן ראיה שזכות הדור היא שמסיעת לשלמות גדול הדור. והנה מצינו שהאבות נקראים 'הרים', וישראל, עכשו שנתקדשו באחדות אחת, נקראו כלם בשם 'הר אחד':

עזבו את הרפיון בתורה והתאחדו

וזהו שאמר ויסעו מרפידים, דהינו, נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון ידים ובאו למדבר סיני בזריות, לקבל התורה בזריות ולשמרה בזריות. ויחנן שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחודש א.) נגד ה', לרמוז דכמו שהר סיני גוף אחד, גם הם נעשו הר אחד, גוף אחד וקדושה אחת ואחדות אחת, וזהו נגד ה':

אחר שזכו לשלימות קבלו את התורה

ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, ה' אמר לישראל כמו שאמרנו. ועוד נמי, ה' אמר לישראל כזה: ה' ר"ש עם הכולל גימטריא 'ישראל'. וזהו ויקרא אליו ה' מן ההר, דהינו, זאת המעלה שבאה לך מסבת ה', שהם ישראל. ועכשו הכל מתקן, העם מתקנים והמנהיג מתקן, גם אני איני מונע השפעת מהם, לפיכך כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

האם מחויב אדם לפרנס את הוריו

תנו רבנן נאמר כבוד את אביך ואת אמך (שמות כ יב). ונאמר כבוד את ה' מהונך (משלי ג ט), השווה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום (קדושין ל:). תוספות: כבוד את ה' מהונך. בירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) דורש 'מהונך' כמו 'מהונך', משמע שהקפיד הקדוש ברוך הוא על כבוד אב ואם יותר מכבודו, שבכבודו הוא אומר 'כבוד את ה' מהונך' דהינו 'מהונך', דמשמע ממה שחנך, כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, ובכבוד אב ואם נאמר 'כבוד את אביך ואת אמך', דמשמע בין שיש לו ממון ובין אין לו, והיכא דלית ליה, חייב לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו:

ביאור המהרש"א בירושלמי שבכבוד אב ואם חייב אף באין לו כתב מהרש"א וזה לשונו: ולולי דברי התוספות היה נראה לפרש שהעדיפו המקום, ד'מהונך' משמע דלא בקש אלא אם נתן לך הקדוש ברוך הוא תן לו וכבוד אותו, דהינו כדאמרין (אבות פ"ג מ"ז) משלו תן לו. אבל בכבוד אב ואם, אף אם אין לך תתן להם, דהינו שצריך לחזר על הפתחים. עד כאן לשונו:

מה חידש המהרש"א

רבים תמהו, מה חידש מהרש"א על דברי התוספות, הלא הן הנה דברי התוספות:

כוונת המהרש"א שעדיפות כיבוד אב ואם ניכרת אף ביש לו

ונראה לעניות דעתי לפרש דדבר פשוט, בודאי חדוש יש בדברי מהרש"א מה שלא משמע כן מדברי התוספות. והוא, דהא בידן השתא לפרוש התוספות מלתא דפשיטא דמכבד את אביך משמע דבין יש לו ובין אין לו חייב לתן, דהא קרא סתמא כתיב, דלגבי הקדוש ברוך הוא כתיב 'כבוד את ה' מהונך', דהינו ממונה, כדמשמע 'הון' בכל מקום, 'הון ועשר בביתו' (תהלים קיב ג), 'בית והון' (משלי יט יד), וכיוצא:

ולפי זה תמה מהרש"א, כיון דעקר ילפותא דהירושלמי הוא משום דכתיב גבי כבוד המקום 'מהונך' ולגבי כבוד אב ואם לא כתיב 'מהונך' רק סתמא, אם כן מזה מוכח דגבי המקום אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, וגבי אב ואם בין יש לו ובין אין לו חייב כיון דסתם כתיב. וכיון דהכי הוא, למה ליה להירושלמי לדרש 'מהונך' כמו 'מהונך', בלאו מ'מהונך' כפשוטה ילפין האי דרשא, אי לא אתא הירושלמי לחדש לנו שום דבר ב'מהונך'. כי אם כפי פרוש התוספות, זה לא אצטרף, כדפרשנו. אלא ודאי חדוש גמור אתא הירושלמי לאשמועינן במה שדרש 'מהונך' כמו 'מהונך', וזהו החדוש, דאי אמרינן 'מהונך', משמע דהממון קרוי של אדם, וכשמכבד אדם להקדוש ברוך הוא בממון, יש לו טיבותא ושכר כמו שמכבד לאביו ואמו בממון, וקא משבח קרא לאדם כשמכבד להקדוש ברוך הוא בממון עצמו. אבל אי אמרינן מ'מהונך', דהינו ממה שחנך, דשמעינן מינה תן להקדוש ברוך הוא משלו, דהינו הממון שביד אדם של הקדוש ברוך הוא הוא, וכל מה שיתן להקדוש ברוך הוא לאו רבותא וטיבותא כל כך, כי כל מה שיתן להקדוש ברוך הוא הוא ומכבד אותו, משל הקדוש ברוך הוא הוא:

והנפקותא שיש בזה היא זו, והוא דלפי פרוש התוספות, העדיפותא שיש לאב ואם על הקדוש ברוך הוא היא בצד אחד דוקא, היכא דאין לו, דלגבי אב ואם חייב לחזר על הפתחים ולכבדם, ולגבי הקדוש ברוך הוא אינו חייב. אבל היכא שיש לו, מכל מקום אב ואם והקדוש ברוך הוא שווים. לזה בא הירושלמי לומר, דאפלו היכא דאית ליה, כבוד אב ואם עדיף, והוא משום דגבי אב ואם ממון אדם שלו הוא, ואפלו הכי מחייב לתת אותו לאביו ולאמו. אבל גבי הקדוש ברוך הוא, אף אם אדם נותן לו, סוף סוף הממון של הקדוש ברוך הוא הוא. והעדיפותא של אב ואם היא, שאף על גב שהממון

כלומר, היא משיחה לי ומופיעה בי רוח חכמה חדשה בכל יום, וזה מרב אהבתי בה, שאני דבק בה לשמה:
(אלף בינה, תהלים קיט אות מ)

התקרבות להשי"ת רק בקדושה וטהרה

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ו) בראשית ראשי תבות של אותיות שלישיות של ששה דברים, אהבה טהרה יראה קדושה חסידות אמת, ששה דברים אלה עקר הכל ושרש הכל. 'יראה ואהבה' הם יסוד הבנין כאשר בארנו בפרושים הקודמים, 'קדושה וטהרה' גם כן המקרבים האדם ומדבקים אותו בה' יתברך. ולפיכך הרבתה תורה להזהיר על הקדושה בכל מקום, 'קדשים תהיו' (ויקרא יט ב), 'והתקדשתם' (שם יא מד), 'וליהיתך עם קדש' (דברים כו יט), 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט ו), כי אי אפשר לו לאדם לשרות בו רוחניות הקדושה זולתי בהיותו קדוש וטהור, כי הקדוש ברוך הוא יתברך שמו קדוש ואינו שורה אלא על הקדוש. וכבר כתבנו בפרושים הקודמים ששרש הקדושה הוא לקדש עצמו במאכל ובמשתה ובזווג ובהסרת הכעס ממנו ובמעוט שיחה בטלה וכיוצא, כי כל זה סבה לבוא לידי טהרה וקדושה:

בחסידות נודע שכונתו לשם שמים

וכיון שיהיו בו כל המדות הללו יראה ואהבה וטהרה וקדושה, בזה יבוא לידי חסידות, וכיון שיכנס בגדר החסידות, בזה יהיה שלם בכל מדותיו, ואז הוא חלק ה' ממש, כי כיון שמתחסד עם קונו ומחמיר על עצמו בכל דבר, בזה נודע כי כונתו לקדש עצמו לשמו יתברך בלי שום פניה אחרת, לפי שמדת החסידות אין למעלה הימנה, כמו שכתוב בדברי רבותינו ז"ל (ע"ז כ:): ובזהר הקדוש (ח"ג קמה), ומדת החסידות על ידה נמחלו לאדם כל עונותיו וזדונות נעשות לו כזכיות, כי תחת אשר היה מקל בתחלה בצונות ודש אותם בעקב, עתה בחזרתו פרע הקפותיו והוסיף לדקדק אפלו כחוט השערה דקה מן הדקה:

וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים פו ב) 'שמרה נפשי כי חסיד אני, לפי שדוד המלך עליו השלום היה בידו חטא בת שבע ואוריה החתי והיה תמיד מצטער על זה, כמו שאמר (שם נא ה) 'והסאתי נגדי תמיד', ולאחר זאת הנהיג עצמו בחסידות גדולה, כי ראה כי הדבר המועיל למחות עונותיו היא החסידות, ולפיכך אמר 'שמרה נפשי כי חסיד אני, כלומר מהראוי שתשמר נפשי ולא יגיע לה שום נזק מאחר ש'חסיד אני'. וכיון שמתנהג אדם בחסידות מכרח לא יעשה כל דבריו כי אם באמת ובישר, משאו ומתנו באמונה, דובר אמת בלבבו, כלבו כן פיו, כלו זרע אמת. נמצא מדרגה אחר מדרגה, כמו שאמר התנא (אבות פ"ד מ"ב) 'שמצוה גוררת מצוה, שעל ידי יראה ואהבה בא לידי טהרה וקדושה, ועל ידם בא לידי חסידות, ואחר כך חזר להיות כלל אמת חותם אמת. ואלה הששה דברים צריך בעל תשובה להיות בו, ובא הרמז על נכון בראשית רומז לבצל תשובה, שצריך להיות בו הששה דברים כאמור: (גנוי המלך, תיקון התשובה אות לא)

אינו שלהם רק של הבן, מכל מקום מחיב לתת משלו להם, לא כן גבי הקדוש ברוך הוא לא נתן לו האדם כלום רק משל הקדוש ברוך הוא נתן לו:

זהו כונת מהרש"א בדברי הירושלמי, דלפרוש 'מהונג' משמע, דגם גבי הקדוש ברוך הוא הממון קרוי של אדם, אבל השתא דאמרין למחונג, דהינו ממה שחננג, אם כן לגבי הקדוש ברוך הוא לא שיק רבותא כאב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו. והינו דדקדק מהרש"א ואמר 'דהינו כדאמרין משלו תן לו', כלומר השתא דקרינן למחונג' דשמעינן מינה דהממון של הקדוש ברוך הוא הוא, אם כן ליכא רבותא גבי הקדוש ברוך הוא כמו אב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו, כדאמרין תן לו משלו. וזה בודאי כונת מהרש"א, דאי לא תימא הכי אמאי אצטריך למימר 'דהינו כדאמרין משלו תן לו', אלא ודאי כדפרשנו. דו"ק: (לבונה זכה פרשת יתרו)

אנכי ראשי תיבות אני נותן כל יום (את התורה)

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי (תהלים קיט צז). הכונה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יובא להלן) דבכל יום ויום הקדוש ברוך הוא נותן בלב לומדי תורה לשמה לחדש חדשים בתורה, ולפיכך ברכת התורה נקבעה בלשון הוה 'ברוך אתה ה' נותן התורה, ולא 'ברוך אתה ה' אשר נתן התורה':

ואפשר דזה נרמז בתבת 'אנכי הנאמרה בתחלת עשרת הדברות, ד'אנכי' ראשי תבות 'אני נותן כל יום', רמז להם הקדוש ברוך הוא, שלא תאמרו נתינת התורה דוקא כי אם ביום זה, דעו שבכל יום ויום אני נותן לכם תורה מחדש, רק חזקו ואמצו ולא תרפו ידיכם מן התורה:

לזה רמז משה באומרו 'ראה אנכי נותן לפניכם היום'

ואפשר דלזה גם כן רמז משה רבנו עליו השלום במשנה תורה באמרו (דברים יא כו) 'ראה אנכי נתן לפניכם היום', דתבת 'אנכי' ותבת 'היום' נראו כמיתרים, דדי באמרו 'ראה נתן לפניכם ברכה'. אלא דבא לעוררם שיחזיקו בתורה ולא ירפו ידיהם ממנה, כי על ידי זה בכל יום מתחדש להם דבר חדש. וכמו שכתב שלמה המלך עליו השלום (משלי ה יט) 'אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשנה תמיד', משמע דבכל עת מתחדש לאדם בה. ואמר משה רבנו עליו השלום לישראל, התבוננו במלת 'אנכי' הנאמרה בתחלת עשרת הדברות, דשם נרמז דבכל יום נותן הקדוש ברוך הוא בלב כל חכם לב תורה מחדש, וזהו שאמר 'ראה אנכי', דהינו ראו והתבוננו במלת 'אנכי', ושם נרמז שאני נותן לפניכם בכל יום ברכה מחדש שהיא התורה, לפיכך חזקו ואמצו, דאם תחזיקו בה הרי ברכה, ואם לאו בהפך חס ושלום:

נמצא, כשאדם אינו מתעצל בדברי תורה, הקדוש ברוך הוא נותן לו חכמה מחדש. וזהו שאמר מה אהבתי תורתך, והאהבה שאני אוהב אותה ודבק בה הועילה לי הרבה, שהתורה היא משיחה לי ומוסיפה לי בכל יום חכמה כאמור. וזהו שאמר כל היום היא שיחתי,

בסוגייתנו נחלקו רב ורב כהנא לענין הקרבת קרבן הפסח בדין ישראל שהיו מחציתם טמאים טומאת מת ומחציתם טהורים, לדעת רב, מחצה על מחצה נידון כרוב, ולכן הטהורים חשובים כרוב ועושים את הפסח לעצמם בלי הטמאים, והטמאים חשובים כרוב ולכן הם עושים את הפסח לעצמם בראשון. ורב כהנא סובר שמחצה על מחצה אינו נידון כרוב, ולכן הטהורים עושים את הפסח בראשון, כיון שאפילו מיעוט טהורים עושים את הפסח בראשון, והטמאים עושים את הפסח בשני כדין מיעוט ציבור טמאים. וללישנא בתרא, לדעת רב כהנא הטמאים אינם עושים לא את הפסח הראשון ולא את השני, את הראשון אינם עושים משום שאינם רוב, ואת השני אינם עושים מפני שאינם מיעוט. ודנו הפוסקים לענין שאר דיני התורה כשיש מחצה על מחצה אנשים אם נידון כרוב.

בטורי אבן (מגילה ג: ד"ה בית מושב) כתב, שמה שאמרו (מגילה שם, שר"ע או"ח סי' תרפ"ח ס"א) שעיר המוקפת חומה שקוראים בה את המגילה בט"ו היא דווקא עיר שהוקפה ולבסוף ישיבה דהיינו שבנו את חומתה לפני שבנו את בתיה, אבל אם ישיבה ולבסוף הוקפה אין דינה כעיר המוקפת חומה. היינו דווקא כשלא נבנו בה בתים חדשים לאחר שהוקפה, אבל אם נבנו בה בתים חדשים אחר כך, דינה כעיר המוקפת חומה, שהרי גם אם לא נחשיב את הבתים הישנים שקדמו לחומתה, הרי דינה כמוקפת חומה על ידי בתים הללו שנבנו לאחר שהוקפה. וכתב שגרא שיהולכים אחר הרוב, שאם רוב הבתים שבעיר קדמו להיקף, מיעוטם בטלים לגבי רובם והמיעוט נידון כמי שאינו, וקוראים כולם ב"ד. ואם הרוב מאוחרים להיקף, המיעוט שקדמו להיקף בטלים לגבי הרוב וקוראים כולם בט"ו. ובמחצה על מחצה צ"ע. והביא דבריו רעק"א בגליון השו"ע (או"ח שם).

ותמה במנחת מנחם (רעגנשבער, סי' סו), שלכאורה צריך להיות הדין במחצה על מחצה כמו בסוגייתנו, שלדעת רב [שכן פסק הרמב"ם (קרבן פסח פ"ז ה"ב)] אלו קוראים ב"ד ואלו קוראים בט"ו, כיון שכל אחד מהם נידון כרוב, ולדעת רב כהנא כיון שאין אף אחד מהם נידון כרוב, קוראים כולם ב"ד כדין עיר סתם. אך כתב שבאמת זה אינו, ואין לדמות

להראות שסברא זו לא רחוקה היא, אך כתב שמסוגייתנו נראה שיש דמיון נכון וראה לנידון זה, ולא דוגמא בעלמא. והוא ממה שאמרו בסוגייתנו שאפשר לפרש דברי רבי נתן שאמר שכל ישראל יכולים לצאת בפסח אחד, אף שאין בו כדי אכילת כזית לכולם, והיינו משום שאם האחרים ימשכו עצמם מהחבורה יהיה ראוי לאחרים, וכן אם ימשכו אלו יהיה ראוי לאלו, ואין אחד מהם מוצא מכלל האפשרות לאכול מבשר הפסח. ואם כן אף לענין הנרות יש לומר, שאף שנתקבצו בבית המדרש כמה אנשים שכולם יחד אינם ראויים ליהנות בפועל מהנר המותר, מכל מקום כיון שכל אחד מהם בפני עצמו ראוי להתקרב אל הנר וליהנות מאורו, חשובים כולם כראויים לאותו הנר, ואין אחד מהם מוצא מכלל זה. ועיי"ש במה שהאריך בזה עוד ומה שמסיק להלכה.

זמן קריאת המגילה בעיר שהצי בתיה קדמו לחומתה

בגמ': איתמר הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין רב אמר מחצה על מחצה כרוב ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב. (פסחים עט, א.)

הנאת ציבור מנרות שהדליק גוי בשבת – כשאחד מהם לצורך עצמו

בגמ': דתניא נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת, ראשונים שיש להן כזית אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני, אחרונים שאין להם כזית, אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני. רבי נתן אומר אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני, שכבר נזרק הדם (פסחים עח, ב).

המהרש"ם (שו"ת, ח"ה סי' מו) נשאל לענין מה שנהגו בקהילה אחת שהיו שוכרים גוי לכל השנה שידליק בכל יום שבת באשמורת הבוקר הרבה נרות בבית המדרש, וכמה אנשים מתאספים שמה ואומרים תהילים וכדומה, וקמו כמה אנשים ופקפקו בדבר, שאסור להשתמש מנר שהדליק גוי בשבת לצורך ישראל. והרב השואל צידד להתיר כיון שהגוי היה גם מסיק את התנור ומדליק נר אחד לצורך ההסקה, ונר זה היה גם לצורך עצמו.

וכתב המהרש"ם שבגוף הדין כבר כתב בישיבות יעקב (או"ח סי' שז סק"ג) שנהגו להקל לומר לגוי מערב שבת שידליק נרות בבית המדרש באשמורת הבוקר, וגם בהשיב משה (שו"ת, או"ח סי' י) נדפסה בזה תשובת נכדו בעל הייטב לב, והאריך בזה לצדד להקל, והביא שם גם כן הטעם שכתב הרב השואל, שכיון שיש נר אחד שמדליק הגוי לצרכו או נר תמיד שדולק מערב שבת ולא הדליקו הגוי, שוב מותר להשתמש וללמוד גם לאור שאר הנרות, והעיד שכן נהגו כמה גדולים וצדיקים במנהג זה.

וכתב המהרש"ם שלכאורה יש לפקפק בהיתר זה, שהרי ידוע שאי אפשר בשום אופן שילמדו כל הקהל בבית המדרש גדול לאור של נר אחד, והעומדים מרחוק לא יוכלו לעיין כלל בספר, ואם כן בהכרח יש בין הקהל אנשים הנהנים מהנרות שהדליק הגוי לצורך ישראל.

אך כתב המהרש"ם שיש לצדד להקל ולא לחשוש לסברא זו, שכיון שהנר ראוי לכל אחד מהאנשים שבבית המדרש בפני עצמו, נחשבים כל הנרות לגבי כל אחד ואחד כתוספת הנאה בלבד, אף על פי שלכולם ביחד אין נר זה לבדו ראוי. והוכיח כן מכמה סוגיות בש"ס, וכתב שרובם אינם אלא דוגמא בעלמא ולא הביאם אלא

הספק במגילה לספק שבסוגייתנו, שבמגילה הספק אינו על האדם אלא על העיר, אם כך זה דינו כמוקפין או כאינו מוקף, ובספק אם הוא מוקף חומה מימות יהושע בן נון קוראים את המגילה ביום י"ד וביום ט"ו ואין מברכים על הקריאה אלא ביום י"ד, כדעת הרמב"ם (מגילה פ"א ה"א) וכמו שפסק בשו"ע (שם ס"ד), ואין מקום לצ"ע בזה.

איסור אכילה למוהל קודם קיום מצות מילה

בגמ': ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ וכו', אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט (פסחים פ, א). בסוגייתנו אמר עולא, שאם היו מחצה מהציבור טמאים ומחציתם טהורים, שאז אין הטמאים יכולים לעשות את הפסח שהרי אינם רוב ציבור, משלחים אחד מהטהורים לדרך רחוקה כדי שיהיו הטמאים רוב, ויעשו כולם גם הטהורים את הפסח בראשון, כיון שאז נמצא שהטמאים הם רוב. ואמר רב נחמן, צאו ואמרו לו לעולא שעצה זו אי אפשר לעשותה למעשה, מפני שאף אחד לא ישמע לו להטריח עצמו ולצאת לדרך רחוקה.

והנה במשנה (סוכה לח.) מבואר, מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב ליטול, לכשיכנס לביתו יטול על שולחנו, ופירש רש"י (ד"ה יטול) שאם שכח ולא נטל קודם אכילה, צריך להפסיק סעודתו וליטול לולב. והיינו שכשיש לאדם לעשות מצוה, אסור לו לאכול קודם שיקיימנה. וכן פסק בשו"ע (או"ח סי' תרנב ס"ב) שאסור לאכול קודם שיטול לולב, ואם שכח ואכל ונזכר על שולחנו, ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק וכו'. וכן לענין בדיקת חמץ (שם סי' תלא ס"ב), כתב בשו"ע יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל עד שיבדוק. וכן לענין ספירת העומר כתב הרמ"א (שם סי' תפט ס"ד) שכשהגיע הזמן, אסור לאכול עד שיספור, ואפילו התחיל לאכול פוסק וסופר. וכן כתב הרמ"א (שם סי' תרצב ס"ד) שאסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה, אפי' התענית קשה עליו.

חובת אותה מצוה המוטלת עליהם לבד ולא עליו כלל. והביא ראה לטעם זה מסוגייתנו, שאמר רב נחמן שמי שמע לנו להשתלח לדרך רחוקה, הרי שאיש לא ירצה להטריח את עצמו לזכות את כלל ישראל ועכ"פ מחצית הקהל הטמאים, לעשות את הפסח כדינו. ואף שבודאי רבים מטריחים עצמם ובאים מרחוק לעשות את הפסח ולעלות לרגל, מ"מ מה שאדם טורח היינו דווקא לחובת עצמו, אך אינו חפץ לטרוח בעבור זיכוי אחרים, ולכן יש לחוש שמא לא יקיים המצוה בשליחות אחרים אם נטריחנו. [ועיין בבית נפתלי (שו"ת, סי' כו) שהביא דברי הגהות יד שאול (יו"ד שם) שכתב להתיר למוהל לאכול לפני ברית, ונחלק עליו, ועיין עוד בפרי השדה (שו"ת, ח"ג סי' עה) מש"כ בזה].

ובמהר"ם שיק (שו"ת, או"ח סי' רפז) כתב, שבמצות מילה לעולם מותר לאכול קודם שיקיימנה. והטעם, שלא שמענו שאסור חז"ל האכילה קודם המצוה אלא במצוה עוברת, שאם לא יקיימנה בזמנה תעבור ותתבטל, אבל במצות מילה, אף אם יעבור יום השמיני ולא ימול מ"מ הרי גוף המצוה אינה עוברת ויוכל לקיימה כל ימיו, ואע"פ שיש לחוש למצוה מן המובחר מצד הזמן מכל מקום לא מצינו כיצא בזה בש"ס שחששו, [ומה שבספירת העומר אסור לאכול קודם שיספור אף שלא תעבור המצוה, שהרי יוכל לספור כל אותו היום, מ"מ כיון שאם לא ספר יום אחד מתבטלת המצוה חששו, משא"כ במילה שלא תעבור המצוה כל ימי חייו].

ובהגהות נחלת צבי (יו"ד סי' רסב ס"א) כתב, שהוא הדין שאבי הבן שהוא מוהל בעצמו את בנו, אסור לו לאכול ביום המילה קודם שיקיים מצות מילה ואפילו אם התחיל מפסיק. אבל אם אינו מוהל בעצמו וכבר כיבד למוהל ועשאו שליח, מותר לאכול ולעשות כל המלאכות. וכתב בנחלת צבי שאפשר שהמוהל עצמו יהא אסור באכילה.

ובבצל החכמה (שו"ת, ח"ד סי' ס) כתב, שמה שכתב שהמוהל עצמו יהא אסור באכילה, אין דבריו מוכרחים, שלא מצינו איסור אכילה קודם קיום המצוה אלא במצוה המוטלת על האדם בעצמו, והטעם, שחששו חז"ל שמא ימשך ע"י האכילה, ויעבור הזמן ויתבטל מקיום המצוה ההיא, ולכן אסרו עליו לאכול קודם קיום המצוה, אבל מצוה שאינה מוטלת על האדם בעצמו רק על זולתו, והוא אינו בא לעשות המצוה רק בשליחות חבירו ובמקומו וכנון למול בן חבירו, שבזה גם אם לסיבת אכילה ימשך השליח ולא יהיה יכול לעשות שליחותו עדיין לא תתבטל המצוה, כי אפשר שתתקיים ע"י אחרים, בזה יש לומר שלא חששו לאסור האכילה קודם קיום המצוה.

וכתב בבצל החכמה טעמים נוספים לחלק בין אם המצוה מוטלת עליו או שהוא רק שליח, ואחד הטעמים כתב, שכשמקיים מצוה שאינה מוטלת עליו אלא שהוא רק עושה שליחותו, אזי יותר ממה שיש לחוש שימשך אחד אכילתו ותתבטל המצוה, יש לחוש שאם נטריח על השליח שלא יהא רשאי לאכול עד אחר עשיית המצוה, ימנע מלקבל על עצמו אותו עינוי וצער, ולא ירצה להיות שליח להוציא אחרים ידי

וקדושה.

והוכיח מדין טומאת התהום, שגם בהיותו מלובש בגוף בעולם הזה ויושב עם החכמים ובא עמם בדמות אדם ממש, אף על פי כן חשוב הוא מלאך ויש לו דין מלאך גמור בכל העניינים, ואינו נכלל עם בני אדם. שהרי גדרה של טומאת התהום הוא כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, ואם הכיר בה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום, והרי אליהו הנביא זכור לטוב ודאי הוא מכיר בה, ואם נחשב בכלל בני אדם בהיותו מלובש בגוף, אם כן בהיותו בעולם הזה אין דין טומאת התהום, שהרי יש אחד המכיר בה. אלא ודאי גם בהיותו מלובש בעולם הזה יש לו דין מלאך גמור, ולכן אין ידיעתו והכרתו בזה מעכבת.

אך בגשר החיים (ח"ב פכ"ו ס"ג אות ג ה) הוכיח, שאף על פי שדעתנו העניה אינה משגת זאת, צריך לומר שכל נשמה גדולה שיש לה רשות לרדת לארץ בלבוש גופני, הרי היא נעשית אז כאחד מבני אדם, ובכל אותו הזמן שהוא על הארץ חייב לקיים המצוות, וממילא יכול גם להוציא אחרים המחויבים בדבר. וזהו הטעם למה שכתב בספר חסידים (סי' אלף קכט) שמבואר בכתובות (קג.) שרבינו הקדוש היה בא כל ערב שבת בין השמשות לביתו גם לאחר פטירתו, וכתב בספר חסידים שרבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין, להודיע שעדיין היה בתוקפו, ופטר את הרבים ידי חובתם בקידוש היום בשבת, ולא כשאר המתים שהם חפשי מן המצוות, כי אם כחי

חוב אליהו הנביא במצוות וצידו למנין

בגמ': גופא המוצא מת מושכב לרחבו של דרך, לתרומה טמא, לנזיר ועושה פסח טהור וכו', בד"א בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה טמא. ואי זה היא טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם אבל הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום וכו'. ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד. (פסחים פא, ב.)

בסוגייתנו הובא דין טומאת התהום שהותרה לנזיר ולעושה פסח, והיא טומאה שעד שלא נטמא בה אדם זה לא הכיר בה אדם מעולם אפילו בסוף העולם, ואם נטמא בטומאה זו הציץ מרצה עליו ועושה קרבן פסח. ולא אמרו טומאת התהום אלא בטומאת מת בלבד. ולמדו דין זה ממה שנאמר בנזיר (במדבר ו ט) 'וכי ימות מת עליו, שתיבת 'עליו' מלמדת שמדובר בטומאה המחזורת עליו וידועה לו, ולא בטומאה שאינה ידועה לו. ובפסח נאמר (שם ט י) 'בדרך רחוקה לכם, ותיבת 'לכם' מלמדת שמדובר בטומאה המחזורת לכם.

בתורה לשמה (ש"ת, סי' שפ) דן, בשעה שאלוהי הנביא זכור לטוב בא ויורד בעולם הזה, שמתלבש בגוף ולומד עם החכמים והולך ובא עמם כשאר אדם, אם יש לו דין מלאך גמור אף בעת שהוא בעולם הזה ומתלבש בגוף, או שמא יש לו דין אדם. והשאלות לדין זה הם אם חייב להתפלל, ואם חייב בשאר מצוות כמו בהיותו בעולם הזה בחייו, ואם מצטרף למנין קדיש

בבגדים כמו שהיה לובש בחייו, והצדיקים נקראים חיים אפילו במיתתם ופטר בקידוש בני הבית. ובשם הגדולים (מערכת גדולים א אות קצט) כתב עוד הרבה מעשים כאלו, כגון מה שכתב בספר עמק המלך שאברהם אבינו עליו השלום השלים מנין, וכן היה מעשה שעשה רבינו האר"י זצ"ל בבית הכנסת שהעלה לתורה את האבות.

וכתב בגשר החיים (שם ס"ד) שלפי זה גם מלאכי עליון כשיורדים פעם על הארץ לצורך ידוע ומתלבשים בגוף, יש גם בהם אותו הדין, שבאותו הזמן שהמלאך הוא על הארץ בלבוש חומר גופני הרי הוא נעשה כבני אדם, ועושה מצוות כמו המצווה ועושה, ומוציא בני אדם המחויבים בדבר, והביא ראיות לדבר. ומתוך כך מסיק שכל שכן באליהו הנביא הנראה פעם בלבוש אדם, שצריך להיות שבאותה שעה יש לו דין אדם, שהרי בזהו (אמור פח:) מבואר שאלוהי הנביא יש לו שני גופים, אחד שבו נראה לבני אדם ואחד שבו נראה למלאכים. וכעין חילוק זה כתבו גם בחתם סופר (ש"ת, ח"ו סי' צח) ובדברי יוסף (שווארץ, ש"ת, סי' נ), שכאשר מגיע אליהו הנביא לזה העולם בגופו, דינו כאדם והוא מקיים את כל התורה, משא"כ כשמיגיע בדמות מלאך אין הוא מקיים את התורה.

ולפי דרך זו קשה קושיית התורה לשמה, שכיון שבבואו לעולם הרי הוא בכלל אדם, אם כן תהיה ידיעתו ידיעה ולא תהיה אז טומאת התהום. והביא בשפתי כהן (הכהן, ברכות ג. אות ה) בשם הגר"ח קנייבסקי, שאף על פי שאלוהי הנביא נידון כאדם, מכל מקום ידיעתו אינה מפקעת מדין טומאת התהום. שדווקא ידיעה במציאות על ידי אדם נחשבת ידיעה לבטל את הספק שבטומאה זו, אבל ידיעה על ידי רוח הקודש אינה ידיעה לענין זה.

תקנות שלא לבייש את מי שאין לו

בגמ': ת"ר באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה אין שומעין להן, לפני הבירה ומעצי עצמן אין שומעין להן וכו'. לפני הבירה מעצי עצמן מ"ט לא, רב יוסף אמר שלא לבייש את מי שאין לו. (פסחים פב,

(א.)

בגמרא ביאר רב יוסף הטעם שתיקנו שהשורפים קרבן פסח שנטמא לפני הבירה ישרפוהו בעצי הקדש ולא מהעצים של בעל הקרבן, כדי שלא לבייש את מי שאין לו עצים. וכתבו התוספות (לעיל פא: ד"ה נטמא) שלב ב"ד מתנה עליהם שיוכלו לשורף בהם. וכתב בחבליים בנעימים (ח"א כלל יב אות ג), שאף על פי שעיקר התקנה שתיקנו לשורף קרבן פסח שנטמא לפני הבירה היתה כדי לביישם, מכל מקום לא הוסיפו על ביוש זה עוד ביוש אחר שאינו ענין לו, לעשות חילוק בין עני לעשיר, אלא אדרבה, תיקנו שיהיו הכל שורפים מעצי הקדש כדי שלא לבייש את מי שאין לו. והביא שכעין זה תיקנו חכמים עוד כמה תקנות כדי שלא לבייש את מי שאין לו. ואף חכמי הדורות תיקנו תקנות כיוצא באלו, ולהלן יובאו מקצתם.

בארץ חיים (י"ד סי' רסה) כתב, שהרב מהר"ן אזולאי אב"ד צפת בעל ספר שולחן הטהור על תר"ג מצוות, עשה תקנה והסכמה בצפת שלא לעשות סעודת יום המילה בבשר אלא בדגים, כדי לא לבייש מי שאין לו, שסעודת דגים יותר בזול. והביא שבספר כרם חמד (ח"ב תקנות גאוני מערב הקדמונים סי' מה) כתב, שתיקנו כן בתקנות ארצות המערב משום טובת העניים שלא יצטרכו להרבות בהוצאה.

הרמ"א (אהע"ז סי' סו סי"א) כתב, שיש מקומות שנוהגים לכתוב את סכום דמי כל הכתובות בשוה. ומקור הדין מבואר בביתאור הגר"א (שם אות נא) שהוא בדברי הטור (שם), וכתב בבית יוסף (שם ד"ה ועכשיו נוהגין) שזוהי היה מנהג מקומו, וכן נוהגים האשכנזים לכתוב בכתובה ארבע מאות פרחים, בין לא הכניסה לו כלום בין הכניסה לו יותר. והב"ח (שם ס"י) כתב שכך הוא המנהג במדינות אלו לכתוב שתי מאות זקוקין לבתולה בשוה.

וכתב ראב"ן (כתובות נב. דף רסא.) אף על גב שאמרו בתולה גובה מאתים בכתובתה ואלמנה מנה בתקנת חכמים, אם רצה הבעל להוסיף אפילו מאה מנה ולכתוב לה בלשון תוספת מוסיף, וזה מדין הגמרא אלא שעמדו אבותינו הראשונים בזה המלכות, וחשו לבייש, ותיקנו תוספת אחת לעשיר ולעני, שלא לבייש את מי שאין לו, וכל תקנתם תורה וגדר שלא תהא

קלה בעיניו להוציאה. וכן כתב ראב"ה (ח"ד סי' תתקיט ד"ה ובימי חכמים), שבימי חז"ל לא היו כותבים לעניות ולעשירות בשוה, כמו שמצינו בביתו של נקדימון בן גוריון (כתובות סו:), שאמר רבי יוחנן בן זכאי זכור אני כשחתמתי על כתובתה והייתי קורא אלף אלפי דינרי זהב משל בית אביה חוץ משל בית חמיה. ועתה הורגלו מפני שרובן עניות לכתוב לכולן מאה ליטרי, שלא לבייש את מי שאין לו, כמו ששנינו במסכת ביכורים (פ"ג מ"ז), התקינו שיהיו מקרים אף היודע לקרות, והטעם כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות. ובאוצר הגאונים (כתובות חלק התשובות סי' קסא) הובאה תשובת רב שרירא גאון לבני קירואן בענין תוספת כתובה, שכתב שמנהג כל אפריקה לכתוב דבר קצוב, אין מוסיפים לעשירה ולא פוחתים לעניה, אלא כולן שוות, עיקר כ"ה זוז ותוספת שיע"ה, וכוללים אותם וכותבים סך הכל ארבע מאות זוז.

אכן כתב בבית יוסף (שם) שאין מנהג מקומותינו כן לכתוב הכל בשוה, אלא לפי מה שמכנסת כל אחת, כך כותבין לה.

אמירת תחנון ביום מסכת

בגמ': כי אזלת לקמיה דר' אבהו רמי ליה מי אמר רבי יוחנן וכו' א"ל דרמא לך, הא לא חש לקמחיה. (פסחים פד, א.)

כתב בפרי השדה (שו"ת, ח"ג סי' קפב), שיש מי שהעיר שביום שעושים סיום מסכת אין לומר תחנון בתפילה, כשם שבט"ו באב אין אומרים תחנון משום שהוא יום טוב. שהרי כתב בים של שלמה (ב"ק פ"ז סי' מו),

שנהגו כל ישראל לעשות סיום בסעודה וליתן שבת והודיה למקום ולפרסם אותה שמחה, והביא בים של שלמה ראהי לכך ממה שאמרו בתענית (ל:): שלא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים וט"ו באב, וביארו בגמרא הטעם שט"ו באב הוא יום טוב, משום שהוא יום שפוסקים בו מלכרות עצים למערכה, ולפי שפסקו אותו היום להשלים מצוה גדולה היו שמחים, ונחשב להם ליום טוב, ומכאן למד בים של שלמה שהוא הדין להשלמת הספר שהוא יום טוב, שאין לך מצוה גדולה מזו. ובפרט כשדעתו להתחיל אחר כך ספר אחר. וכיון שהים של שלמה למד דין יום טוב ביום סיום מסכת מט"ו באב, אם כן כשם שבט"ו באב אין אומרים תחנון, כך ביום סיום מסכת אין לומר תחנון. והסכים עמו בפרי השדה.

אלא שכתב בפרי השדה, שדברי הים של שלמה אמורים דווקא בזמנים הקודמים, שידעו שלמדו בעיון היטב, וגם עיקר עסקם היה לשמה דווקא, ובכך יש באמת יום טוב ביום הסיום וקל וחומר הוא מט"ו באב. אבל בזמן הזה שבעוה"ד מועטים הם הלומדים בעיון היטב, וגם יש הרבה שלומדים שלא לשמה, אינם יכולים לפטור עצמם מלומר תחנון.

ודקדק כן מלשון רש"י (שבת קיה: ד"ה דשלים), על דברי אב"י שאמר שהיה עושה סיום ביום שצורבא מרבנן השלים מסכת, וכתב רש"י 'שגרסה'. וביאר כוונת רש"י, שהיה קשה לו למה נקט הלשון שהשלים מסכת ולא נקט שלמד מסכת, ומזה הוכיח רש"י שאב"י דיבר רק במי שלמד היטב בעיון וככל הצורך, וזהו שכתב רש"י שגרסה, שגירסא נקרא בעיון דווקא, כמו טוחן גריסים. וכתב שכן מצאנו בסוגייתנו, שאמר רבי אבהו לרבי אבין, מי שהקשה לך קושיא פלונית לא חשש לקמחו, והכוונה שלא למד בעיון היטב, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קיט כ) 'גרסה נפשי לתאבה', שהלימוד בעיון משול לטחינת חיטים, ולכן מי שאינו מעיין משול למי שאינו חושש לקמחו.

ולהעיר שבספר קושיות (אות שסח) פירש 'קמח' מלשון כבוד, והביא ראהי מדברי רבי אבהו בסוגייתנו, ופירש כוונתו שהמקשה לא חשש לכבודו, ובזה פירש המשנה (אבות פ"ג מ"ז) אם אין תורה אין קמח, שפירושו אין כבוד.

הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל מייסד תנועת המוסר – בעל 'אור ישראל' כ"ה בשבט תרמ"ג

האחרונה הרגשתי חולשה עצומה בכל גופי, חולשה שלא ידעתי מה טיבה. פניתי אפוא אל רופא מומחה, פרופסור, וביקשתי הימנו שיבדוק ממה נובעת החולשה. הוא בדק את גופי ושאל מספר שאלות, עד שפסק את פסוקו, כי החולשה נגרמה מכך שאני מרכז את מוחי בריכוז מופלג ואני מאמץ את גופי ללמוד בעיון ובהתמדה. למאמץ הזה מחיר בדמות החולשה הזאת. ובכן, לאור זאת קבע הרופא שעל מנת להירפא מן החולשה, אני חייב להימנע שלושה ימים רצופים מללמוד.

כמובן שנשמעתי להוראה הזאת של הרופא, כי הרי התורה מצווה אותנו 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', יש לי כעת מצוה וחיוב של ונשמרתם. התורה היא זו שהזהירה שחייבים לציית לרופא, ואם

קבע הרופא שלא ללמוד שלושה ימים יש לי כאן מצוה מן התורה שלא ללמוד שלושה ימים. והיום הוא היום השלישי, ואני רוצה להתחיל ללמוד, ובדיוק כמו שאסור לי לבטל רגע מלימוד התורה, ולכן ברגע שמוותר לי ללמוד אני חייב ללמוד, כך בדיוק אסור לי להקדים רגע, אסור לי ללמוד רגע בתוך השלושה ימים שהרופא אמר לי לא ללמוד, אני חייב להיזהר שלא לתת רגע מיותר לכאן ולא רגע מיותר לכאן, לכן אני רוצה לראות במדויק מתי הרגע של צאת הכוכבים, כדי לדעת מתי מסתיימת המצוה של 'ונשמרתם' ומתי מתחילה המצוה של לימוד התורה, כי אני לא רוצה להפסיד אפילו רגע.

(מתוך שיעורי הגה"צ רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגה"צ רבי ישראל ליפקין בעל אור ישראל מוילנא הנקרא ר' ישראל סאלאנטער ז"ע נולד ב' מרחשון בשנת תק"ע בעיר זאנער לאביו הגה"צ רבי זאב וואלף ליפקין אב"ד גאלדינגן בעיר טלז.

בהיותו בן שלוששים מונה לכהן כראש ישיבה בווילנא. לאחר תקופה קצרה יסד בית מדרש, בו למדו קבוצות קבוצות בספרי מוסר שונים, "מסילת ישרים", "חובת הלבבות", "תיקון מדת הנפש" ועוד. רבי ישראל השמיע שיעוריו המוסריים מדי יום ביומו, ונהרו אליו מאות בחורים, גדולי תורה ויראה.

ביתו נעשה מרכז ללימוד יראת שמים ואהבת הבריות, טוהר המידות וכבוד הזולת. הזהיר ושקד על ניהול משא ומתן באמונה, על לימוד מקצוע ועל מדות

ומשקלות של צדק. בגלל מעשה שהיה עזב את ווילנא ויצא לגור לקובנה אף שם הרבין תורה ברבים במשך תשע שנים רצופות.

עקב מחלה נסע לגרמניה לדרוש ברופאים וישב שם כמה שנים. כשהוטב לו נסע לממל על הים הבאלטי, ושם הוציא לאור שתיים עשרה חוברות בשם "תבונה" אוסף הלכות ומאמרי מוסר מכמה גדולי התורה.

בימיו האחרונים התגורר בפאריז ופעל שם רבות לחיזוקה של היהדות. בדרכו מפאריז לקובנה התעכב בקניגסברג. ויגיע ונאסף אל עמיו והוא בן שבעים ושלוש שנה. תלמידיו הוציאו לאור דברי תורתו ומאמריו בשם "אור ישראל".

מדוע עמד לראות אם יש ג' כוכבים בסתם יום חול?

הסכיתו ושמעו סיפור נפלא על גאון המוסר, רבי ישראל סלנטר זצ"ל. ראו אותו פעם מקורביו לקראת ערב, בעת בין-השמשות, כשהוא עומד בחוץ ומנסה לכוון את הזמן של צאת-הכוכבים, לראות אם כבר יצאו שלושת הכוכבים המסמנים את תחילתה של הלילה. לא היה זה מוצאי שבת – שהיה צורך לדעת אם כבר יצאה השבת, זה גם לא היה יום של צום – בו יש לדעת מתי יכולים לאכול, אלא היה זה יום חול רגיל ופשוט. מקורביו של רבי ישראל לא ראו אותו מעולם בסיטואציה כזו, לעמוד ולבדוק ברקיע מתי הוא הזמן המדויק של צאת הכוכבים, ואחד מהאנשים הקרובים יותר אליו אזור אומץ והרשה לעצמו לשאול אותו: ילמדנו רבינו, מה העניין, למה ולשם מה עומד הרב ומנסה לכוון את הזמן של סיום היום, 'לא חודש ולא שבת היום', ומה הנפקא-מינה אם הלילה נכנס עכשיו או עוד חמישה רגעים?

נענה רבי ישראל לשאלתו וכך השיב לו: דע לך, כי בתקופה

מה צריך החזן לכוון בתפילות?

בבית הכנסת בו נהג להתפלל הגה"צ רבי ישראל סלנט זצ"ל, מינו חזן חדש, בא החזן אל הר"י סלנט ושאלו: מה הן הכוונות שעלי לכוון בעת התפילות?

השיב לו הרב: בראש ובראשונה עליך ללמוד היטב את ניגוני כל התפילות.

הבעת פליאה הסתמנה על פני החזן: הן הוא שאל על כוונות עמוקות ולא על ניגונים?

המשיך רבי ישראל בהבחינו במבע פניו של האיש, אכן, ניגוני התפילות חייבים להיות שגורים כראוי בפך, זאת כדי שתעשה את מלאכתך נאמנה, ואם לא תעשה כן ולא תהא בקי בכל הניגונים נמצא שתקבל שכר על מלאכה שלא ביצעת כראוי, ובזאת הנך גוזל את המתפללים, אשר משלמים לך במיטב כספם תמורת מלאכתך, כלום אין זו אונאת ממון.

הגה"ק רבי דוד הלוי מאוסטרדא זצ"ל

הט"ז – בעל 'טורי זהב'

כ"ו בשבט תכ"ז

פחות מבשר ממש) היה לו טיפה פחות כח. ולכן גמר ללמוד כמה דקות יותר מוקדם מהרגלו.

התעורר בשמים קטרוג גדול על הב"ח שבגללו נחסרו בעולם כמה דקות של תורה, והט"ז חיפש דרך איך להציל את חותנו מהקטרוג הגדול שהיה עליו. לכן תבע אותו לדין תורה ומה שפוסקים בבית דין של מטה פוסקים בבית דין של מעלה. והב"ח יצא זכאי בדין והוסר הקטרוג מעליו.

(שאל אביך ויגדך)

דעת הט"ז עדיף לישון טוב ובק לומדים יותר טוב

ראיתי לדו"ז הגה"ק בעמח"ס יריעות שלמה זי"ע, שמביא מאביו זקני הגה"ק רבי שלום חריף זי"ע, שהיה מספר ממה שראה אצל רבו הגה"ק בעמח"ס הפלאה זי"ע, שהיה מסיים את חוק לימודיו בערב בשעה תשע, ואחרי שסעד את לבו בסעודת הערב, עלה לשכב על יצועו עד השעה שלש לפנות בוקר, שאז התגבר כארי והשכים קום לעבודת הבורא. והגה"ק בעמח"ס יריעות שלמה, מתרעם מאד כי ישנם תלמידי חכמים הלומדים עד השעות המאוחרות בלילה, ואח"כ בקומם בבוקר אין להם יישוב הדעת ללמוד ביום, וכותב שהזמן המתאים ללימוד הוא ביום, ואילו בלילה צריכים לישון לפי הצורך.

וראה בטורי זהב (אהע"ז סי' כ"ה) שכתב, שיש תלמידי חכמים שמגדדים שינה מעיניהם ועוסקים בתורה הרבה, ויש תלמידי חכמים שישנים הרבה כדי שיהיה להם כח וחריזות הלב לעסוק בתורה, ובאמת יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשתי שעות, ובדאי שניהם יש להם שכר בשווה, וזה שנאמר (תהלים קכז, ב) "שוא לכם משכימי קום" דהיינו בחינם הוא לכם שאתם מצטערים ומשכימים בבוקר, "ומאחרי שבת" בלילה וממעטים שינתם, וזה בחנם כי "כן יתן לידיו שינה", דהיינו מי שישן הרבה כדי שיחזק מוחו בתורה נותן לו הקב"ה חלקו בתורה כמו אותו שממעט בשינה ומצער עצמו כי הכל הולך אחר המחשבה, עכ"ל. (שיחות מלוה מלכה ח"ג – הגה"צ רבי נתן גשטטר זצ"ל)

הטעם שנהג הט"ז לקדש רק מתוך דבקות

"ושמעתי מנהג הגאון המפורסם מוה"ר דוד סג"ל, בעל הטורי זהב, שהיה אומר תמיד הקידוש של שבת ויום טוב תמיד מתוך הספר.

הגה"ק רבי דוד הלוי נולד בשנת שמו"ו בעיר וואלדמיר שבגליל וואהלין, לאביו הגאון רבי שמואל הלוי ממנו שאב את רוב חכמתו. וכן למד אצל אחיו הבכור הגה"ק רבי יצחק אב"ד חעלמא.

בגיל צעיר כבר יצא שמו כגאון וצדיק. ורבינו הב"ח ששמע את שמעו לקחו אחר כבוד לחתן לבתו. לימים בשנת שע"ח עבר לכהן כאב"ד בעיר פאטליטשא הסמוכה לראווא.

כעבור זמן העתיק את מושבו לעיר הגדולה פראג שם כיהן כרב ואב"ד כעשרים שנה, לאחר מכן קבע את מושבו בק"ק אוסטרדא, אולם לדאבון לבו לא ארכו ימי השלווה בה ומחמת גזירות שנת ת"ח ות"ט הוכרח לברוח מעיר לעיר, עד שבשנת ת"ד כיהן כאב"ד לבוב שימש כאחד מראשי ועד ארבע ארצות, עד להסתלקותו לגנוי מדומים ביום כ"ו בשבט שנת תכ"ו.

ומנ"כ בעיר לבוב.

מודע קרא הט"ז להותנו הב"ח לדין תורה

סיפר המגיד מישרים הגר"ש שבדרון זצ"ל:

היה פעם תלמיד חכם שבא למרן החזון איש וביקש לשמוע דבר חזק בענין לימוד התורה, אמר לו החזון איש: מה עוד לא אמרתי לך? אבל אספר לך סיפור שממנו תראה כמה חשובות אפילו דקות בודדות של לימוד תורה.

הט"ז היה חתנו של הב"ח שניהם היו צדיקים גדולים שנקראו ע"ש הספרים שחיברו (ט"ז – טורי זהב; וחמיו הב"ח – בית חדש) בכתב ה"תנאים" שלפני החתונה הוסכם ביניהם שהט"ז יהיה סמוך על שולחן חותנו, וכן שכל יום יתנו לו לאכול בשר כדי שיהי לו כח ללמוד תורה.

יום אחד הוגשה לו בארוחה 'ריאה'. קם הט"ז ותבע את חותנו לדין תורה, הוא טען שזו הפרת הסכמים כיון שריאה אינה נחשבת לבשר.

בית הדין פסק שריאה נחשבת כחלק מהבשר, והב"ח יצא זכאי בדין.

אמר החזו"א היתכן שגדול עולם כזה כמו הט"ז ילך לדין תורה עבור חתיכת בשר? משונה הדבר.

אלא מה הט"ז היה לומד עד כלות כוחותיו. עד טיפת הכח האחרונה שהיתה לו. באותו היום שהוגש לו לארוחה ריאה (שערכה

בתום הסעודה פנה האברך אל הכהן וביקש לפדות את המטבעות, אך הלה ענהו כי מכרם כבר לחותנו. כאשר פנה האברך לחותנו בבקשה לקבל את חמשת הסלעים, השיב לו החותן: אם נתת את הסלעים לכהן ב'מתנה גמורה', הרי זכיתי בהם מן הדין. ואם היתה זו 'מתנה על מנת להחזיר', הרי שיש שאלה על כל הפדיון, שהרי צריך לתת מתנה גמורה בלא חשבון שיחזירנו לך. גאב"ד טשעבין שהיה נוכח במקום ושמע את הדין-ודברים בין החותן לחתנו, ישב בצד ושתק.

בשובו הביתה אמר הגאב"ד: באמת האברך צודק, וראיה מדברי הטורי זהב בהלכות פסח (ס' תמח ס"ד) בדין "מי שמוכר חמצו לעכו"ם ובא ישראל אחר וקנה מן העכו"ם את החמץ הזה, חייב לחזור ולמוכרו לבעליו". והביא בשם ה"מנחה בלולה" כי הטעם שחייב להחזיר הקונה מהעכו"ם את החמץ לבעל החמץ, כיוון שהוא קודם לקנותו מדין 'מערופיא' (היינו, שכן דרך סוחרים לעשות). כך גם בנידון דידן, הנוהג הוא שהאב קודם בקניית המטבעות מן הכהן, ולכן חייב הסב להחזירם לו. אך מכיון שהבחנתי בסב שכל כוונתו היתה רק כדי לעשות 'לעבדיק', לכן לא רציתי להפריע ולא אמרתי דבר...

(קונטרס עת לשמות)

ואמר הטעם מלבד שיש קדושה באותיות, גם כן מהאי טעמא שפעמים שמתארח אצל עם הארץ או שמיסב עמו בבית אחד שדר בשכירות או בסוכה, ועם הארץ אינו יודע בעל פה הקידוש על נכון, וגם יתבייש לומר מתוך הסידור, על כן היה עושה הוא עצמו כן כדי שיעשה כן העם הארץ ולא יתבייש.

ולפעמים היה אומר לו: עשה כמוני, לומר מתוך הסידור. על כן עשה הוא כי מצוה רבה, והכל כדי שלא יתבייש, ומנהג ותיקין הוא.

(ספר 'בית רחל' - שער הכנה, להגאון רבי נפתלי כ"ץ, אות לד)

מודע לא רצה גאב"ד טשעבין להתערב

מסופר, אברך אחד נולד לו בנו בכורו, ופנה לצורך פדיון הבן אל הגה"צ רבי אריה לוין לקחת ממנו חמשה סלעים במטבע טורקי [שהיה מצוי בידו] ודעתו היתה להשיב לר' ארי' את המטבעות לאחר הפדיון.

לאחר תום הפדיון, ניגש סב התינוק, אבי אם הילד, אל הכהן, וקנה ממנו את המטבעות שקיבל בפדיון הבן. הכהן סבר כי בודאי קונה אותם הסב בשביל חתנו אבי הבן, והשיב לו את המטבעות.

הרה"ק רבי עמנואל מפשעדבורז זי"ע כ"ז שבט תרכ"ה

הרבנות בעיר, אלא מסרה להרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע בנו של הרה"ק רבי דוד מלעלוב וחתנו של היהודי הק' מפשיסחא זי"ע, ורק לאחר עלותו של רבי משה לארה"ק, אז כיהן רבינו גם ברבנות עיר פשעדבורז.

רבינו נתפרסם לאיש קדוש ויצא שמו כפועל ישועות בקרב הארץ אשר רבים נושעו על ידו בעיניו הצופיות ובברכותיו הטהורות, ונודע בשערים היה בענוותנותו הגדולה ובליבו הנשבר. בשנת תרכ"ה נפל רבינו למשכב ונסע לווארשא הבירה לדרוש ברופאים, ובחודש שבט השיב שמה את נשמתו ליצורו, והוטמן באוהל בבית החיים שבווארשא.

רבינו נולד בשנת תקס"ב לאביו הרה"ק רבי ישעי' מפשעדבורז זי"ע שהיה מגדולי תלמידי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע. והיות ואביו הרה"ק רבי ישעי' סבל רבות מצער גידול בנים שמתו בקטנותם ל"ע, ציוה עליו החוזה לקרוא את בנו בשם זה להורות כי 'עמנו' א-ל כדלהלן.

רבינו למד תורה ונתגדל בצל אביו הגדול מפשעדבורז, ואף אצל הרה"ק רבי ישכר בער הסבא קדישא מראדאשיץ זי"ע. בזיווג ראשון נשא את הרבנית הצדקנית צביה נכדתה של הרבי מלובלין זי"ע בת בנו רבי ישראל זצלה"ה. ובזיווג שני נשא רבינו את הרבנית בת הגאון רבי משה אהרן אבד"ק קוטנא זצלה"ה.

עם הסתלקות אביו הרה"ק מפשעדבורז זי"ע בשנת תקצ"א לא אבה רבינו למלא את מקום קדשו, והחסידיים הכתירו את

הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ זי"ע שכיחן כרב ורבי בעירם. ורק אחרי הסתלקותו של הרה"ק מראדאשיץ זי"ע בשנת תר"ג מילא רבינו את מקום קדשו באדמור"ת, אך לא קיבל עליו את משרת

סגולה ליראת שמים

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם

(א, ו). וברש"י ביום הראשון עדיין לחים היו, וקראו בשני מגערת הקדוש ברוך הוא באומרו יהי רקיע.

מטעם זה - אומר החידושי הר"ם זי"ע - יבואר הא דנקרא

יראת ה' בשם יראת שמים, אע"פ שצריך לירא מה' ולא מן השמים [ואם כן היה צריך לומר יראת ה' ולא יראת שמים], שהכוונה שצריך האדם לשאוף שיהיה לו יראת שמים - שהיתה לשמים כשאמר להם ה' יהי רקיע, וזהו "יראת שמים" ודו"ק.

והאר"י הק' אמר שסגולה ליראת שמים להסתכל תמיד לשמים כמו דכתיב (תהלים ח) "כי אֶרְאֶה שָׁמַיִךְ מַעֲשֵׂה אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכּוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנָתָה מִה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ".

וכן הביא תלמידו המובהק הגה"ק רבי חיים ויטאל זצ"ל (שער רוח הקודש): היה אומר לי מורי ז"ל האר"י הק' שטוב לאדם שידור בבית שיש בו חלונות פתוחות לשמים, כדי שיוכל בכל רגע לישא עיניו אל השמים כדי להסתכל בהם, ובפרט אם יביט בנפלאותיו יתברך במעשה שמים וארץ וכמו שאמר הכתוב כי אראה שמך מעשה אצבעותיך.

והוסיף הרה"ק רבי עמנואל מפשעדרבו זי"ע לבאר את דבריו עפ"י דברי רש"י הנ"ל, שהשמים היו מרופפים בשעת הבריאה ונקרשו ע"י גערת הקב"ה כאדם שמאיים על חבירו, וזה פירוש הסתכלות לשמים כי על ידי גערת הקב"ה וע"י הסתכלות שלו

לשמים ישיג יראה הלז, וזהו "יראת שמים".
(במשנת רש"י - פרשת בראשית)

ערימת אגוזים, כשנוטלים אחד מהם - כולם מתפזרים
כשהיה הרה"ק מפשעדרבו זי"ע אז חולה בווארשא בא אצלו חסיד אחד משידלאווצא ליקח אצלו פרידת שלום ואמר לו שהוא נוסע לרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא זי"ע על שבת קודש, ואם הרה"ק ישאל לו מה שלום מחותנו מפשעדרבו (נכדתו של הרבי משידלאווצא היתה אשת הרה"צ רבי שלום בנו של רבי עמנואל מפשעדרבו זי"ע) מה אומר לו? ואמר לו הרה"ק רבי עמנואל זי"ע, תאמר לו "א' בארג ניסען אז מען נעמט אראפ איינעם, צושיטען זיך אלע" (ערימת אגוזים, כשנוטלים אחד מהם אז כולם מתפזרים).
וכן היה שהרה"ק מפשעדרבו זי"ע נפטר בכ"ז שבט תרכ"ה, ובתחילת שנת תרכ"ו ביום ז' חשון נפטר הרה"ק משידלאווצא, ובכ"ג אדר החידושי הר"ם מגור זי"ע, ובערב ראש חודש ניסן התפארת שלמה זי"ע (שהיה לו עם צדיקים אלו אהבה וקירבה גדולה), והוא פלא גדול.

(שיח שרפי קודש)

הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זצ"ל בעל 'קרא דמלכא' כ"ה בשבט תשל"ט

אז גמלה ההחלטה בלבו שאין לו מקום עוד ברוסיה, ועליו לעלות לארץ הקודש. נכנס לזקנו ושח לפניו החלטתו, והוא ענהו, "כיצד אוכל לעזוב את המקום ושריפה כאן מלחכת, כיצד אוכל לנטוש את הצאן ולברוח מהאש". כעבור זמן בשרו זקנו שהחליט לעלות ארצה יחד עימו, לימים סיפר רבי שלמה שאביו בא אליו בחלום, ואמר לו לעשות זאת.

בשנת תרפ"ו, זכה להגיע לחופי ארץ הקודש כשהוא מתלווה לסבו הקדוש, אשר חינכו והועידו לגדלות. בארץ הקודש למד בישיבת שפת אמת בחברותא עם הרה"ק רבי יוחנן טברסקי שנודע לימים כרבי מרחמסטריווקא, יחד עמו היה עורך תיקון חצות, והרבי האמרי אמת היה מפליא את עבודתם הקדושה.

בשנים ההם, היה הוגה בתורה הקדושה ימים ולילות, מעולם לא ראוהו פושט בגדיו העליונים להכנס למיטה לשינת קבע, כשהיה מתעייף בלימודו, היה נשכב לשעה מועטת להחליף מעט כוח, וקם מיד. בעת לימודו בישיבה, הוסמך לרבנות על ידי הגה"צ רבי שמשון אהרן פולנסקי מטעפליק והגה"ק רבי יוסף חיים זונגפלד.

אורו של רבינו הפציע לראשונה ביום "א מרחשון תרס"ו, בבית אביו הרה"ק רבי גדליה משה שכיהן אז כאב"ד מזוועהיל, בנו של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל. נקרא על שם סב אביו וסב אמו, הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל.

מילדותו נודע בגדלותו ובהתמדתו בתורה וביראת שמים, והסתופף בצל זקנו רבי שלמה. בהגיעו לפרקו, היה לחתן דודו הרה"ק רבי שמואל מרדכי מנשכ"ז. לאחר נשואיו המשיך לשבת על התורה והעבודה כשהוא ממעט בדיבור וממעט באכילה ושתיה, בשנים ההם היה קרוב ביותר לסבו הגדול, אשר הדריכו והעלהו במעלות התורה והקדושה.

בשנות בחרותו למד בישיבת פולטובה שהתקיימה בזוועהיל, בה היה לו חבר בחור למדן, בקי בש"ס. משעלו הקומוניסטים לשלטון, שטפו גלי הכפירה את הכל, ורבים מנערי ישראל נסחפו במערבולת הזדון ופרקו ויצאו לתרבות רעה.

גם אותו בחור נתפס לקומוניזם, וזרק את הכל מאחוריו. רבינו פגש באותו חבר, והוא החל מלעיג בו על ציציותיו ועל ערכי הדת,

אינו מראה זאת לאיש, כשנודע להנהלת הישיבה על מכתבי היתר הוראה שבידיו, ביקשו ממנו שישאילם על מנת להראותם לידידים מתומכי הישיבה ומאז לא נמצאו ברשות רבנו, ואף לא דרש אותם. בניו הרבנים מספרים בערגה על לימודו הערב בספר התניא קדישא מתוך השתפכות הנפש בשעות המאחרות של הלילה כשבני הבית נמים את שנתם.

רבות היה הוגה רבנו בשו"ת 'נודע ביהודה', שהיה תחת ידו בהשגחה פרטית מיחדת, אף שבאותה עת לא היה לו כל ספר בביתו, ומאז עמל עליו וידע אותו בעל פה, ספר זה היה חביב עליו ביותר, ועל דף כריכתו רשם את ימי ההולדת של בניו.

(קובץ מעיינות הר"ם)

לאחר הסתלקות אביו בכ' חשון תש"י, החל לנהל את עדת חסידיו בירושלים, השפיע תורה וחסידות גם בישיבה שייסד ברוח חסידות זוויהל, בה מסר שיעורים קבועים. רבים השכימו לפתחו לקבל עצה והדרכה בעבודת ה', ולהתברך מפי קדשו.

לא היו אצלו שעות קבלה, דלתו היתה פתוחה בכל שעות היממה לכל יהודי מר נפש. כל השנים היה נחבא אל הכלים, ברח מן הכבוד, והיה ספון בארבע אמות של הלכה תורה וחסידות.

בשנה האחרונה רימז הרבה למקורביו ששנתו האחרונה היא, וביום כ"ח לחודש שבט תשל"ט השיב את נשמתו הקדושה לבוראו, אחר שניהל עדתו במשך עשרים ותשע שנים, מנותחו כבוד בהר הזיתים בירושלים בחלקת זקנו הקדוש. את חידושי תורתו השאיר לברכה בספרו יקרא דמלכא.

שונא את הבטלה בתכלית השנאה

שונא את הבטלה בתכלית השנאה היה הרה"ק רבי מרדכי זי"ע מיום עמדו על דעתו. עיקר הגלות, שמאבדים הרגעים! - כותב הוא בכתביו.

תמיד מוצאים היו אותו עם ספר בידו, ואף כשהוא מזמן לשמחה או לאירוע צבורי - יושב הוא שקוע ברעיונותיו הקדושים.

פלאות מספר על התמדתו העצומה, כשפעם, בגלל הפסקת חשמל בישיבה הדליקו נרות לתועלת הלומדים, נשאר אצל רבנו הנר דולק הרבה זמן אחרי שכבר היה אור.

תלמידיו, שהקצב להם על ידי

רבנו פרק זמן ללמוד אותו, מספרים, שלא אחת שאלם רבנו אחרי שעברו כמה שעות מלימודם, אם כבר הגיעה השעה המיעדת.

לימים, נשלח יחד עם קבוצה מבחרת מבני הישיבה לעמד על מבחן בהוראה אצל הגאון רבי שמשון אהרן מטעפליק זצ"ל, הגאון בחן את בני החבורה בשאלות קשות ומסובכות, בעוד שאת רבנו עטר בנזר הוראה אחרי כמה שאלות קלות בלבד, לשאלת מקורביו, ענה הגאון, שאת צעיר זה הוא מכיר לירא שמים שלא יורה עד שיתבונן היטב בצדדי השאלה שבאה לפניו.

אף הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל - רבה של ירושלים, ועוד רבנים, מסמיכים אותו במכתבי סמיכה נלהבים, אולם רבנו

דורש טוב לעמו

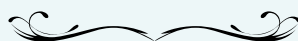
הגה"ח ר' גדליהו משה דייטש זצ"ל סיפר, שהתלווה פעם לרבנו לנסיעה במונית, והנהג, שלא נראה כשומר תורה ומצוות, סיפר במהלך הדרך על בעיותיו וצרותיו. והנה, טרם יצאו מהרכב, פונה רבנו לנהג ושואל אותו לשמו ושם אמו, כדי לבקש רחמים עבורו ולהזכירו בתפלותיו.

אצל רבנו ראו הכל התגלמות פשוטה של רועה נאמן ומנהיג ישראל אמיתי - אשר אינו חס על בריאותו ועל כבודו, מכתת רגליו להשכין שלום בין איש לאיש ובין אדם לחברו. מטגן בעצמו ביצה לאיש מסכן שנקלע לביתו. וכשאחד מערי השדה מתאונן בפני רבנו בשנותיו

האחרונות על בנו שנמצא במוסד בירושלים ואינו יכול לבקרו בגלל המרחק, מתנדב רבנו בעצמו לכך ונוסע לבקרו לעתים תכופות, ואף מזמינו הרבה פעמים לסעוד על שולחנו.

יפה המשיל עליו משל אחד מחשובי החסידים, שאדם גבוה במידת עוג מלך הבשן, שאינו מסוגל בגלל אורכו להתכופף להרים חפץ מהארץ הרי זה חסרון בגדלותו. רבנו, על אף רום מעלתו ודבקותו בספירות העליונות, הוא זה שירד למצבו של כל יהודי באשר הוא שם - לעזור לו בכל אשר יוכל בלי שום מגבלות, מחמת אש אהבת ישראל שיקדה בליבו ללא הרף.

(קובץ מעיינות הר"ם)

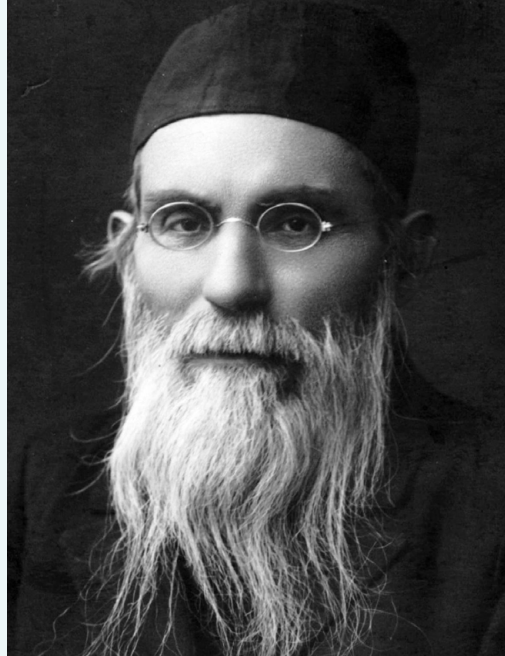

הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל הסבא מסלבודקא בעל 'אור הצפון' כ"ט בשבט תרפ"ז

אתה מאלץ מישהו להתכופף ולהרים את הנייר הזה הנך מזיק, שהרי בכך אתה מבטל אותו מדרכו ומלימודו, ואתה מתחייב על כך משום בור.

יתר על כן, אף שלא אתה הוא בעל הנייר הזה, ולא אתה זה שהשלכת אותו בראשונה אלא אדם אחר, אבל מכל מקום אתה הרי הגבת אותו, וכבר אמרו בגמרא (ב"ק כט:): ההופך את הגלל ברשות הרבים חייב השני בהזיקו, משום שסלק מעשה ראשון.

(תורת הפרשה משפטים)

אינכם מתביישים לצחוק ממנו,
והרי אנחנו שותים את התה שלהם
מסופר על הסבא מסלבודקא, הגרנ"צ
פינקל זצ"ל (אורחות מוסר מאמר כז):
פעם הגיע לסלבודקא אדם מסין, עם
הלבוש של הסינים, והיה זה מראה מוזר לילדים שמעולם לא ראו
איש סיני. הילדים צחקו ממנו ורדפו אחריו ברחובות העיר. לפתע
עבר שם הסבא מסלבודקא זצ"ל, הרים את מקלו וגער בילדים:
"תסתלקו מכאן, אינכם מתביישים לצחוק ממנו, והרי אנחנו שותים
את התה שלהם. [-התה בזמנו היה מובא מסין]. אמנם אין לצחוק
וללעוג משום אדם, אולם הסבא זצ"ל תבע להכיר טובה לבן האומה
שמשם בא התה שממנו אנחנו נהנים.

ומצינו בחז"ל עוד שהפליגו ואמרו שכפוי הטובה הרי הוא ככופר
בעיקר, וכך מבואר בתוספתא (שבועות פ"ג ה"ה): חנניא בן חכניאי
אומר 'זכיחש בעמיתו' (ויקרא ה כא), אין אדם כיחש בעמיתו
עד שכופר בעיקר, פעם אחת שבת רבי ראובן בטבריא ומצאו
פלוסיפות אחד, אמר לו איזה הוא שנאוי בעולם, אמר לו זה הכופר
במי שבראו.

ויתירה מזה למדנו, כי אף על פי ששעבדו אותנו מצרים בעבודה
קשה ובגלות מרה, וכפרו בטובתם של יעקב אבינו ויוסף הצדיק,
ציוותה אותנו התורה הקדושה (דברים כג ח): 'לא תתעב מצרי כי
גר היית בארצו'. וזאת כהכרת הטוב עבור השנים שמצאו יעקב
ובניו מנוחה שם בעת הרעב, ואפילו שאחרי כן הרעו לנו המצרים,
והדברים מבהילים.

(ספיר ויהלום פר' צו ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ
שליט"א)

נולד בשנת תר"ט, בעיירה הליטאית
ראסיין, לאביו רבי משה פינקל מנכבדי
המקום. בגיל רך מתו עליו הוריו ואחד
מקרובי המשפחה בעיר וילנא, אספו
לביתו וגידל אותו בתורה.

בגיל חמש עשרה כבר יצא לו שם של
למדן ובעל מחשבה. כשהגיע ללפרקו
לקחו כחתן הרב מאיר באשים חתנו של
הרב דקלם רבי אליעזר גוטמן, והסמיכו
על שולחנו שנים אחדות, בכדי שיוכל
לשקוד על תורתו באין מפריע. לאחר
מכן נתקרב מאוד לרבו המובהק חכם
המוסר רבי שמחה זיסל זיו מקלם.

בשנת תרל"ז יסד בסלובודקה כולל
לעשרה אברכים בתמיכת הנדיב מר
עובדיה לחמן איש ברלין. כן יסד
עוד כמה מסגרות גם לבחורים עד
לשנת תרמ"ד שאז יסד את הישיבה
דסלובודקה, אשר מבין כתליה הפיץ
תורה ויראה לעולם, קרוה לחמישים שנה, ואשר בה הגשים בפועל
את דרכו בחיים ובחינוך המוסרי.

בקיץ שנת תרפ"ה, אחרי שנסתבבו הסיבות להעלות חלק גדול
מישיבתו לארץ ישראל, הצטרף רבי נתן צבי לעולים, והשתקע
בחברו.

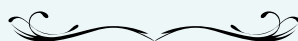
בליל כ"ט בשבט במעמד תלמידיו הנאמנים פרח נשמתו של
איש האמת, לגן עדן, זי"ע.

גם נייר יכול להיות בור ברשות הרבים

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, הסבא מסלבודקה ראה פעם את
אחד מבחורי ישיבת סלבודקה כשהוא מתכופף להרים פסת נייר
ששכב על הרצפה בישיבה, בחשבו כי מדובר ב'שמות' הטעונים
גניזה. ואולם, משנוכח הבחור לדעת שפסת הנייר הכילה דבר חולין
השליכה שוב לארץ.

כאשר הבחין הסבא מסלבודקה בהתנהגותו של הבחור, קראו
אליו והוכיחו: "הכיצד מעז אתה לעשות כן, והלא אתה מזיק ברשות
הרבים וכורה בור להכשיל בני אדם?" תמה הבחור על התוכחה
ששמע. 'זכי מה זה שייך לכריית בור ברשות הרבים?'

הסביר לו הסבא מסלבודקה ואמר: "בור, אין זה דוקא אם אתה
עושה מכשול ותקלה שחברך עלול לההרג או להנזק, אלא גם אם

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל א' אדר תרס"ו

קטן תרכוש לך נסיעה אל תחנה הסמוכה לגארליץ עירך. אלא שאני מציע לך להיוותר כאן מאחר ובעוד כמה שעות תיערך באולם אשר לי סעודת אירוסין מפוארת, וכפי שאתה נראה כבר זמן רב לא סעדת את ליבך בסעודה הגונה. הסכים ר' שאול ונותר בפונדק.

בשעות הערב, משבאו המחנות, הכירם היטב, הן את השידוך הזה ערך הוא. שעות וימים נתן בכדי לשכנע את המחנות שמתאימים המה, אך לאחר שהשתדכו, התחמקו מלשלם לו. הם אף קבעו את סעודת האירוסין כאן, הרחק מגארליץ כדי שהשדכן לא יתבע את המגיע לו. אך עתה לא נותנה להם ברירה והם נאלצו לשלם לו את מלוא החוב בסכום נכבד וניכר כפי יכולותיהם של העשירים הללו.

לימים, משפגש שוב המלמד ר' שאול את הרה"ק רבי ברוך מגארליץ, שאלו הרב: 'נו ר' שאול, האם למקום טוב נטלת אתכם באותו טיול שנכפה עליכם מחוץ לעיר?!!' (מצוה לספר - עמ' תב)

קל וחומר מנכרי

מסופר, על הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זיע"א, שפעם אחת היה בכפר לשאוף אויר צה, ובלכתו בדרך בחוץ שמע קול צווחה ובכי רב. ויאמר הרבי למשמשו לילך ולדרוש מי הוא זה ואיזה הוא הצועק ובוכה. קם המשמש וילך ויודע לו, כי הקול קול בת נכרי אחד. וישב תיכף להרבי ויאמר לו, כי הקול בת נכרי אחד והידיים ידי עשו אביה המכה אותה ולכך היא בוכה. ויאמר לו הרב: עוד לא יצאת ידי חובתך, ולך נא ראה למה מכה אותה. וילך המשמש ויודע לו סיבת ההכאה, מפני שלבשה מצנפת על ראשה.

וישב המשמש ויספר הדבר לרב. ויאמר לו הרב: לך נא עוד הפעם לשמוע מה אביה אומר בשעת הכאה. וישב המשמש לבית הנכרי וישמע איך שאביה צועק לבתו הנכרית: מלבוש כזה שאמך וזקנתך לא נשאו אותו, גם את לא תשאי אותו. וישב המשמש להרבי ויספר לו דברי הנכרי. ונתפעל הרבי מאד ולקח ענין המאורע למוסר השכל, לאמור, אם נכרי שלא קיבל התורה מסיני וכו' יש לו הרגשה כזו שלא תעזוב הבת דרכי אמותיה ולא תלך במלבוש שלא הלכו בו אמה וזקנתה, קל וחומר לבנות ישראל שקיבלו התורה בהר סיני כו' שיהיה להם הרגשה כזו שלא ליטוש תורת אמם ולא ילכו בבגד כזה שלא הלכו בו אמם וזקנתם. עכ"ל הרה"ק מגארליץ זצ"ל.

(ספיר ויהלום פר' בלק ע"ה - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל נולד בשנת תק"צ בערך, כבנו החמישי של מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע. ונקרא על שם זקינו הגאון בעל הברוך טעם זצ"ל. אביו הקדוש העיד גדולות על נשמתו, שמזה שלש מאות שני לא ירדה נשמה גבוה כזו לעוה"ז. היה חתן הגה"ק בעל הייטב לב זצ"ל מסיגוט.

בתחילה כיהן כאב"ד רודניק, בה כיהן אביו הק' ברבנות טרם שנתקבל לאב"ד צאנז, אח"כ נתקבל לאבד"ק גארליץ. רבינו היה קנאי נלהב ולא נשא פני לשום איש. עבודתו הק' היתה באופן מוצנע טמיר ונעלם. לפי עדות גדולי דורו היה גם גדול בתורה בחריפות ובבקיאות.

נפטר ב' דר"ח אדר שנת תרס"ו ומנ"כ בעיר גארליץ.

דמי שדכנות מחוץ לעיר

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל, נוהג היה רבות להתנהג בהנהגות שאינן מובנות, ורק לעתים הבינו בני ביתו ומקורביו את ענייניו הטמירים.

פעם יצא עם בעל-עגלה לנסיעה מחוץ לגארליץ. לפני היציאה את העיר פגש ביהודי בשם רבי שאול שהיה 'מלמד' בעירו והוא התהלך כשוראשו בל עמו. לשאלת הרבי מדוע זה רעים פניו, השיב שהנה עוד שבועיים חג הפסח וכל ממון אין בידו להוצאות החג.

ביקשו רבי ברוך לעלות על העגלה ולהצטרף אליו למסע מחוץ לעיר. בתחילה ניסה המלמד לסרב מאחר והוא עתה בדרכו לחפש מלאכה, תהיה אשר תהיה, להתפרנס ממנה, אך הרבי ציווה עליו במפגיע והוא עלה על העגלה.

הם נסעו כמה שעות ובאו לעיר אחת, שם הורה הרב מגארליץ לעצור ליד 'אולם שמחות' זעיר, ובו מסעדה יהודית שבבעלותו של יהודי אחד.

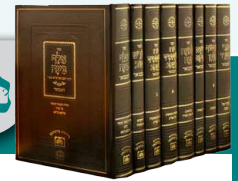
הרב מגארליץ ביקש מן המלמד שהצטרף אליו לרדת מן העגלה, נתן בידו כמה פרוטות, וביקשו לרכוש עבורו כוס בירה. משבא ר' שאול המלמד ובידו כוס הבירה נתן לו הרב פרוטות נוספות שירכוש אף עבור עצמו כוס בירה. שב המלמד אל הפונדק ובאותו הרגע הורה הרבי לבעל העגלה להימלט מן המקום במהירות...

כעבור דקות אחדות יצא ר' שאול מן הפונדק ובידו כוס המשקה, והנה נעלמה העגלה עם הרבי והוא נותר כך לבדו.

נכנס וסיפר לבעל הבית את אשר עשה עמו הרבי מגארליץ, תהא על דבר זה ושאל את בעל הפונדק מה יעשה עתה.

'לא רחוק מכאן השיב לו בעל הבית, ישנה תחנת רכבת, ובסכום

חיסון מיוחד!

עסוק עם ההורים שלי. באה התורה ואומרת: אל דאגה, לא תפסיד כלום! תהיה לך אריכות ימים! נשלים לך כנגד כל אותו זמן וניתן לך עוד הרבה זמן.

...

כדי לקבל את המשמעות האמיתית של מצות כיבוד הורים, נעבור באחת לעיירה נתיבות, אל חדר ההמתנה של רבינו הבבא סאלי זכותו יגן עלינו.

היה זה באותם הימים שעוד זכינו לאורו עלי אדמות, ובחדר ההמתנה חיכו אמא ובן: האמא אשה כשרה וצנועה, ואילו הבן היה נראה המוני ופרוע. בגדים צעקניים, שיער פרוע. שניהם היו נראים לא רגועים. הם התלחשו ביניהם, כשמי שמסתכל מהצד היה נראה לו שהבן רק מבקש לעזוב את המקום ואילו האמא מבקשת ממנו כי יסכים להשאר ולהכנס אל הרב, אל הבבא סאלי.

הם נכנסו והאמא בדמעות שטחה בפני הבבא סאלי את בקשתה: רבינו, בני זה לא מסתדר איתי, הוא לא מכבד אותי כראוי, כל הזמן מתווכח איתי ומצער אותי, יש לו טענות ומענות. אני מבקשת שהרב ישכין בינינו שלום ושלוה.

הבבא סאלי שומע את הדברים ובעיניו עלו דמעות של כאב, ובקול שקט הוא אומר לעצמו:

אילו הייתה לי אמא, הרי הייתי נושא אותה על הגב ורוקד איתה בשמחה... כמה חבל לי שאין לי אמא שאני יכול לכבד אותה... ככה הבבא סאלי לוחש לעצמו.

ודברים היוצאים מהלב – נכנסים אל הלב, הבחור שומע את זה ופורץ בבכי, ומתוך הבכי הוא מבקש מהאמא סליחה: אמא, אני מבטיח לך שיותר אני לא אצער אותך. אמא, תסלחי לי. גם האמא פרצה בבכי של שמחה והתרגשות.

אחרי שהם נרגעו פתח הבבא סאלי וסיפר להם את הסיפור הבא:

בצעירותם, הוא, הבבא סאלי ואחיו הקדוש רבי דוד הי"ד היו משמשים את אביהם הקדוש רבי מסעוד זצ"ל.

פעם אחת היה רבי מסעוד כאוב והוא נאנח והתאונן על הכאבים שלו.

ואז רבי דוד אמר לאביו: אבא, למה אתה ככה נאנח, המילים האלו היה בהם, באופן דק מן הדק, סוג של פגיעה כלשהיא באבא, ואז רבי מסעוד פנה לבנו לרבי דוד ואמר לו: עד לרגע זה היה לי יהלום. בן קדוש כמוך. עכשיו איבדתי את היהלום!

שמע רבי דוד את הדברים ונבהל מאוד.

כעונש, הוא גזר על עצמו לעזוב את הבית למשך שנה שלימה.

במשך כל אותה שנה הוא התנהג כאילו הוא בחרם: לא הסתובב ברחוב ולא דיבר עם איש. את כל שעותיו הקדיש לתפילה וללימוד.

כשנגמרה השנה הוא הלך לבית של המושל בעיר שהיה

הימים האלו, ימי הקורונה, בהם אנחנו מצויים לצערנו, הימים של הסגרים והבידודים, מחדדים את היחסים בין הורים לבנים.

בימים כתיקונם, הילדים נמצאים במסגרות חינוכיות, ההורים יוצאים ללימודים או לעבודה, לא מתחככים זה עם זה. העסק נוסע פחות או יותר.

אבל כשיש סגר, וגרוע מזה, אם יש חובת בידוד, ואנשים גרים בדירה קטנה, הילדים לא הולכים למוסדות חינוך, לא תמיד מגיעים לכולל, ההורים לא כולם יוצאים לעבודה, זה מתכון בדוק ומנוסה לגזקים חמורים. וזהו סטרי: ההורים לא מסתדרים עם הילדים והילדים לא מסתדרים עם ההורים. לא רק בגילאים צעירים: זה מטפס גם לגילאים מבוגרים:

ההורים בקבוצת סיכון, הם לא יכולים לצאת מהבית, וגם אי אפשר לבוא ולבקר אותם, ופעמים רבות זה מתסכל את ההורים והתסכול עובר מהר גם לילדים, והאש גדלה.

יש כמה וכמה זוויות הסתכלות על העניין, על חלקם כבר עסקנו ובחלקם עוד נעסוק א"ה, אבל השבוע אנחנו נזכיר את האמור בפרשת השבוע, בעשרת הדברות: "כבד את אביך ואת אמך"! אנחנו מצווים ועומדים לכבד את ההורים! לכבד על כל המשתמע מכך, וכשמכבדים באמת – נעלמים הרבה מהכעסים והטענות.

ויש לזה גם עצה טובה שבדיוק מתאים לימים האלה: הימים שבהם אנחנו מחפשים מה יכול להציל אותנו מהמגיפה הקשה הזאת: לוחות המודעות ודפי העיתון מלאים מדי יום עם שמות של אנשים שרח"ל מתו מהקורונה: הרמקולים מודיעים על ההלויות. יש את ההשתדלות הקבועה של "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", אבל שימו לב: התורה נותנת לנו חיסון איכותי ביותר, חיסון שמבטיח חיים טובים ובריאים: "למען יארכון ימך על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך". מי שמכבד הורים – זוכה לאריכות ימים.

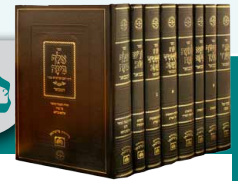
אם את החיסון של פיזור ומודרנה צריך לקחת פעמיים – הרי שאת החיסון הזה ראוי לקחת באופן תמידי: זה חיוב שמוטל עלינו באופן קבוע. אבל זה עובד: מי שמכבד הורים – זוכה לחיים! זו מסכת ההגנה הטובה ביותר!

ואם הזכרנו את החיסונים – הרי שכל אחד יודע להסביר איך הם עובדים, מה החילוק בין פיזור למודרנה ובאיזה צורה החיסונים מפתחים את הנוגדנים:

תשאלו: איך באמת עובד החיסון הזה? מדוע מי שמכבד הורים – הוא גם מאריך ימים? הרבי הקדוש הלב שמחה אמר על כך שתי רעיונות נפלאים:

ראשית כל הוא אומר: אדם שמכבד הורים – אומרים לו משמים: כיבדת אותם כ"כ יפה, קח עוד ימים ושנים טובות בכדי שתוכל להמשיך ולכבד אותם.

ועוד הוא אומר: לפעמים אדם חושב: חבל לי על הזמן. במקום שאני ילמד או יעבוד או יעשה מה שאני צריך – אני

הבית, נפל על הרצפה והחל לזחול על ברכיו עד שהגיע אל אביו.

כאשר הגיע לידו תוך כדי שהוא ממרר בבכי, הוא אמר לאבא שהוא היה מוכן ללכת לשחיטה אם זהו רצונו הקדוש. האבא רבי מסעוד חיבק אותו ונישק אותו, כאשר כל בני הבית היו מזועזעים ממה שראו עיניהם.

את כל זה סיפר הבבא סאלי לאותו בחור. הבחור התחיל שוב לבכות בקול. ואז הבבא סאלי אמר לו: אם אכן תקבל על עצמך להתנהג כמו שצריך ולכבד את הורייך – אני אברך אותך בכל הברכות.

סיים הבבא סאלי ואמר לבחור: עליך להיות מאושר שיש לך אמא שאתה יכול לכבד אותה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מיודד עם המשפחה, והוא גם ידע מה שכאן קרה עם רבי מסעוד ובנו רבי דוד, המושל רואה לפתע את רבי דוד, והוא מאוד התרגש: הוא ידע שרבי דוד סגור כבר שנה שלימה, המושל מיד הציע שהוא יכין לו סעודה מפוארת, אבל רבי דוד לא הסכים: לך בבקשה אל הבית של אבי ותבקש ממנו סליחה בשמי!

שמע זאת המושל ורץ לרבי מסעוד. המושל סיפר לו את מה שביקש רבי דוד. ואז רבי מסעוד נענה ואמר לו:

אני אכן ידעתי את חן ערכו של בני הקדוש. יהלום אמיתי הוא. יהלום זוהר שערכו לא סולא בפז. שוב אליו ואמור לו כי כבר נמחה עווננו.

חזר המושל לביתו וסיפר לרבי דוד שהמתין בחרדה, שאביו סלח לו.

רבי דוד שמע זאת ומיהר לבית אביו. הוא הגיע לפתח

מחזברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי
- זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגיליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

עבודת הצדיקים והישרים

עבודת ה'
בתורת
ומחשבת
ישראל

053-3132772 שמופיה

דרושי אביר יעקב

דרושים בדרך עבודת ה' בענייני האמונה ויסודות עבודת ה', מפיהם ומפי כתבם של צדיקי הדורות בתורת ומשנת רבינו יעקב אביחצירא זיע"א על פי יסודות דועי הדורות ודברי חז"ל. ספר שמשנה את השקפת העולם לבחור את חיי הנצח תמורת עולם חולף, ומרומם את האדם לעולמות נעלים ומרוממים.

אור הגאולה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ☎

אלומות אור הבוקעות מרונך האספקלריא המאירה

**לרצץ מבין החריכים אל תורת רבי
משנה אלשיך הקדוש שניצנה פנים בפנים**

בסמטאות צפת העתיקה התחלכו ענקי העולם ששינו פני תבל באור תורתם, ובבית מדרשו יושב איש האלקי רבי **משה אלשיך** זיע"א ומאיר פנים לתלמידיו כשהוא פורס לפניו את כל מאה הערמוניות שהטעה לבן את יעקב בהחליפו תנאו "עשרת מונים" (רש"י, וצא לו), והאריז"ל יושב ושחק בקורת רוח: "הנה לבן עומד מאחוריו, ומהנהן 'הן הן', כך היה מעשה".

גדולי הצדיקים העידו ש"האלשיך הקדוש השיג פנים אחד משבעים פנים לתורה" - מאורעות התורה נגלו לנגד עיניו באספקלריא המאירה, כפי שהתרחשו באמת, לפיכך היתה עיקר יגיעתו לפורר ולשחוק עברו את אור האלף שהוא מקשה אחת אינסופי - ליהלומים קטנים, כדי שיוכל כל אחד לדרוש את ה' יום יום, לדעת 'למעשה' את אשר יעשון.

בקין גלות עמנו, קשקשתם כל חוץ ונטשטשו העיניים מלחזות באור שמש התורה עצמה, מקבלים בני ישראל חנינה ממעלה להציץ מבין החריכים על מרבצי האור האינסופיים, על ידי ספרי "תורת משה" להאלשיך, המעוטרים בביאור נרחב שטרם היה לעולמים, כקול הקורא במדבר, פנו דרך, כי קרוב היום אשר עין בעין תראו בשושן ה' ברחמים לציון.

**הופיע:
שמונת
בספרים**

"תורת משה" המבואר

רפנים בפנים של התורה לכל יהודי

ביאור נרחב | קיצור אלשיך | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות | פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות | פרקי תולדות ומבוא | כותרות משנה | עימוד מרהיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718) |
אירופה: 8806-0176-20-44
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66

